

FÉNYESLITKE

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017.

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Polgártársam!

Kedves Honfitársam!

Örömmel és büszkeséggel ajánlom figyelmébe Fényeslitke Településképi Arculati Kézikönyvét!

Örülök, hiszen Községünk épített környezetének minőségét hosszú távon is meghatározó, megóvó, összegző dokumentum készült el.

Büszke vagyok, hogy mindig serény, igényes lakosságunk formálta az épített környezetünket.

Múlt, jelen és jövő egyaránt kiolvasható a kézikönyvből. Értékes múltunkból építhetjük a jövőnket. Nekünk, itt élő lokálpatriótáknak a legfontosabb, hogy ma, holnap és évtizedek múlva is átérezhessük: jó ide hazajönni, jó itt lenni, tanulni, dolgozni, azaz jó otthon lenni. Otthon, ami őrzi elődeink által megalkotott épületeket, közterületeket és településszerkezetet. Ugyanakkor hozzájárul a mai kor emberének igényéhez, az épített és természeti kincseink féltése mellett, magában hordozva a jövő fejlődésének csiráit.

Örölnék, ha a jövőbeli fényeslitkiek is tiszteletben tartanák törekvéseinket, és alkalmazkodnának a helyi közösség, képviselőtestület által létrehozott arculati elképzelésekhez, hogy szeretett közös hajlékunkra mindannyian büszkék lehessünk.

Sikeres építkezést kívánva remélem, hogy erőfeszítéseink révén sokunk gyermeke, unokái, és dédunokái szerethetik majd gyönyörű Fényes-Litkénket.

Tisztelettel maradok:

Mártha Mihály Tibor
polgármester

1. Bevezetés 4

2. Fényeslitke bemutatása 5

Fényeslitke történelme

Népi építészete

Fényeslitke címere

Településszerket

Általános településkép, településkarakter

3. Örökségünk

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek 10

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával 24

Településközponti településrész

Falusias lakóterületi településrész

Kertvárosias lakóterületi településrész

Ipari, gazdasági területek

Beépítésre nem szánt egyéb területek

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások településrészenként: építészeti útmutató 30

Telepítés

Magasság

Tetőhajlásszög

Tetőforma

Anyaghasználat és homlokzati színek

Ajtók, ablakok

Erkélyek, tornácok

Részletek

Kerítések

Kertek

Közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek

6. Jó példák bemutatása:

Épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása 66

7. Jó példák bemutatása: Sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések 79

1

BEVEZETÉS

|4

A településképi arculati kézikönyv elkészítésének célja az, hogy Fényeslitke települési értékeinek, helyi hagyományainak bemutatásán keresztül tárja fel a település szépségeit, egyedi varázsát, és hívja fel lakosságának figyelmét az épített és táji környezet fontosságára, kiemelkedő értékeire. Hiszen a település képzete nem csupán a látvány, épületek, utcák, terek összessége, az épített környezetnek sajátos hangulata van, mely a helyi identitás leképezése. Minden településnek egyedi arculata van, a hely, a formák és a funkciók meghatározzák a hely megjelenését. A környezetformálás filozófiája, a helyi társadalom célja és a környezet stuktúrája határozza meg a hely szellemiségét. A Kézikönyv elkészítésénél a legfőbb szempont az átláthatóság, és közérthetőség volt, olyasfajta szemléletformálás ez, mely sajátos példákkal, javaslatokkal igyekszik a település képét harmonikusan tovább fejleszteni. A TAK elkészítésével, annak ajánlásaival a településen élők számára szeretnénk iránymutatást adni, ahhoz, hogy személyes álmaikat és építési szándékaikat, minél magasabb színvonalon tudják megvalósítani. Az így tervezett házak a hagyomány és a modernizáció egységét megteremtve tudnak újak, mainak hatni. Több, településképi szempontból jól elkülöníthető településrész került meghatározásra, melyek külön-külön bemutatásra kerültek, kidomborítva a meghatározó, karakterformáló építészeti elemeket. A jelenlegi építészeti szabályozások igen nagy teret engednek az építetők számára, mely eltérő megjelenést, esetleg zavaros településképet eredményezhet. Sajnos a hagyományos építészetünk kezd feledésbe merülni, teret engedve a környezetidegen telek-, anyaghasználati és beépítési módok alkalmazásának. Ezért fontos a helyi értékek megismertetése, a településhez illeszkedő építészeti lehetőségek feltárása, hisz a hagyomány addig él, amíg a mindennapi életünk része, ne hagyjuk ezt elveszni. Ezért meg kell, hogy ismerjük az építészeti örökségünket, a hely szellemét, hogy a jövőben valóban illeszkedő épületeinkkel élhető, harmonikus települési környezetben éljünk

2 FÉNYESLITKE BEMUTATÁSA

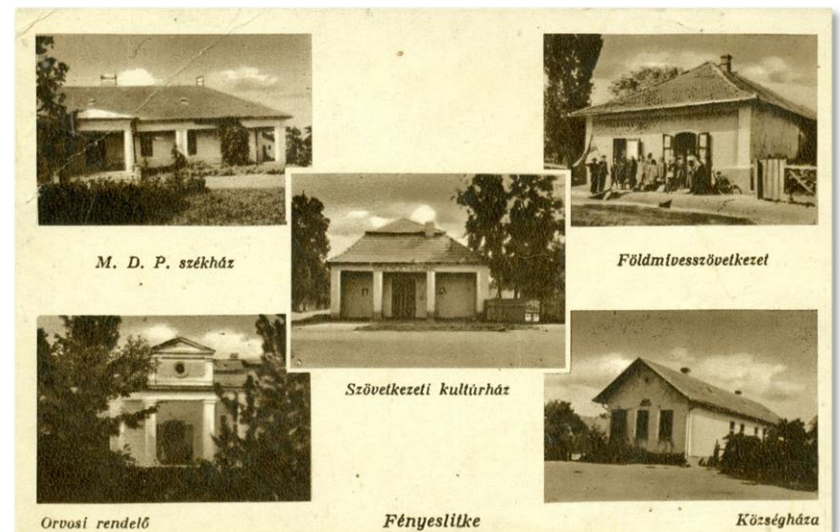
Fényeslitke község Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Kisvárdai járásban található. A település a Tisza-öbölben, a Rétköz legészakibb részén, a Nyírség szélén fekszik. Nyíregyházától mintegy 54 km távolságra található, közlekedés szempontjából jól megközelíthető. A 4-es főúton Kisvárdától északi irányban mintegy 4 km-re, valamint a Budapest-Záhony vasútvonal mentén érjük el a 2516 fős települést. Közeli települések: Döge, Komoró, Kécske, Mándok, Mezőladány és Tornyospálca.

Fényeslitke lakosságának száma viszonylagos stabilitást, illetve lassú növekedést mutat. A településen a háziorvosi, fogorvosi ellátás megoldott, gyógyszertár és postahivatal is működik. A református egyház kezelésében jelenleg is bővülő bentlakásos idők otthona üzemel. A tornateremmel felszerelt általános iskolában 130 fő diák tanul. A 60 férőhelyes óvoda, és a 7 fős bölcsőde teljes kihasználtsággal működik. A művelődésre lehetőséget biztosítunk 15 ezer kötetes könyvtára és nemrég, EU-s forrásból felújított Művelődési Háza. A helyi civil szervezetek növekvő száma és intenzív működése segíti a szabadidő tartalmas eltöltését. A távolsági tömegközlekedés vasúton keresztül bonyolódik. A községben két sportpálya várja a sportolni vágyókat. Igen magas infrastrukturális színről árulkodnak az ide vonatkozó mutatók. A szennyvízhálózat 2008-ra a településen 100%-ban kiépült. Az ide érkezőknek kellemes látványt nyújtanak a dísz- és gyümölcsfa sorokkal szegélyezett, rendezett utcák, a virágos előkertek, és a gondozott közintézmények, közterületek. Mindez arról árulkodik, hogy az itt élők szeretik, s magukénak érzik településüket. A községben labdarúgó és asztalitenisz szakosztály működik, melyek eredményesen szerepelnek. A sportolni vágyókat a felújított községi sportcentrum várja futball, kézilabda-, tenisz-, és futópályával. Az ide látogatók természeti látnivalókban sem szűkölködhetnek, közel van a Tisza, a Rétközi-tó, a Ricsikai erdő. Egyedülálló a község határban elterülő nemzetileg is védett ősgyep, és ősfüzes látványa.

FÉNYESLITKE TÖRTÉNELME

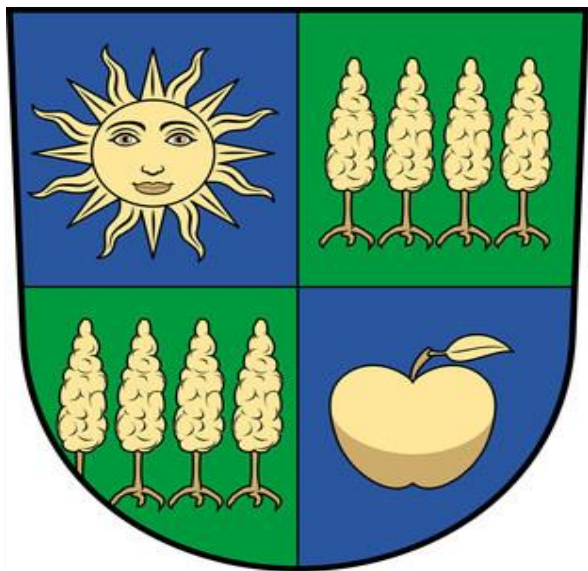
Nevét először egy 1270-1290 között keletkezett oklevélben említik. Néhány évtized múlva már templomáról is tudunk, mert 1317-ben Mihály nevű papja szerepelt egy oklevélben. A település neve összetett szó, első tagja jelző, valószínűleg a fővényes szó megrövidülése révén keletkezett, a második tagja feltehetően személynév. Első birtokosait nem ismerjük, de a XIII. század végén a határába beolvadt Tölgyes nevű birtokot a Várdai család őse kapta királyi ajándékként. Az elkövetkezendő évtizedekben az egész falu a Várdaiak kezén volt, tehát feltehetően a Gút-Kele nemzetség eredeti vagy korán megszerzett birtokai közé tartozott. A XIV-XV. század folyamán állandóan a kisvárdai uradalom része volt. 1453-ban az uradalom legnagyobb falvai közé sorolták, összesen 49 család lakott benne. A XVI. század közepén – házasság révén – Losonczy Istvánnak is volt részbirtoka itt. 1552-ben egy részében Zokoly Miklós jobbágysai laktak. A Várdai család birtoklása itt 1611-ben megszűnt, a család férfiágon Várdai Jánossal kihalt, birtokát fiúsított leánya, Katalin kezével bedegi Nyáry Pál és fiai szerezték meg. 1588-ban 54 jobbágycsaládjával még mindig jelentékeny helynek számított. 1618-ból ismerjük a falu másik felének birtokosát is, a másik Várdai lány férje, Melith Péter személyében. A két birtokosnak összesen 24 jobbágysa volt. A XVII. században királyi adománnyal a csicseri Ormos, a Barkóczy és a Bercsényi család, a XVIII. század elején báró Kossovics Márton szereztek belőle részeket. 1716-ban Tolnay Borbála, hogy férje, Krucsay János többszörös házasságtöréséért megbocsásson neki, litkei részbirtokát biztosíték fejében átengedte neki. A XVIII. század közepén a Kossovics-féle részt Jósza István vette meg és Vandernath Gottfried gróf is jelentős részét birtokolta. Az 1720-i országos összeírás szerint 17 lakott jobbágytelek volt. A Mária Terézia-féle úrbérrendezés idején a legnagyobb birtokosa Vandernath Gerhard és báró Horváth Józsefné, mellettük a Ramocsaházi, a Szögyény családoknak és a Pálos rendnek is volt tulajdona benne. A jobbágykorszak végén a Vandernath-részt a hg. Eszterházy család szerezte meg. A régi birtokosok mellett újként említhetők az Erős, az Irinyi, az Orosz és Palastic családok. 1850-ben lakóinak száma 1.010 fő, 1870-ben 251 lakóházában 1.862 lakos, 1910-ben 374 házban 2.237 lakos élt. Határába olvadt ba Zuth nevű birtok, mely ma Zúgó néven ismert. 1920-23 között körjegyzőségi székhely volt a Kisvárdai járásban, vasútállomással, postával és távíróval.

NÉPI ÉPÍTÉSZETE

Lakóházaira jellemző volt a háromosztatú kialakítás, melynek falazata a századforduló előtt karóvázas sár, majd vályog volt. A korábbi zsúpfedést cserép és bádóg váltotta fel, a 20-as évektől pedig a palafedés lett az elterjedtebb fedési mód. A nyári konyhákat főleg a felszabaulás után építették a lakóházzal szemközi oldalon. A gazdasági épületek többsége, az istállók jellemzően a lakóházzal azonos anyagból épült, a századforduló óta kizárólag cseréppel fedik. Az istálló mögött a disznóól kapott helyet, az udvar végében pedig a csűr. A gazdasági udvart, amelyet a mai napig hátsó udvarnak neveznek, kerítéssel választják el a első udvartól, illetve a kerttől.

FÉNYESLITKE CÍMERE

Fényeslitke címere álló, negyedelt tárcsapajzsú, egyesített címer. A pajzsfő jobb szélén található kék pajzsmezőben, tizenhat sugarú, emberarcú arany nap lebeg, utalva ezzel valószínűleg a település nevében található Fényes előtagra. A pajzsfő bal szélén található zöld pajzsmezőben, négy arany nyírfa lebeg, mely utalás a Nyírségre. Ugyanez a címerkép látható a pajzstalp jobb szélén is. A pajzstalp bal szélén kék mezőben, egy aranyalma lebeg, a régióban és a településen oly fontos, nagy területen folytatott almatermesztést jelképezve. Az arany nap és a nyírfák, mind a nyolc megtalálható a település 1908. évi körpecsétjén is.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

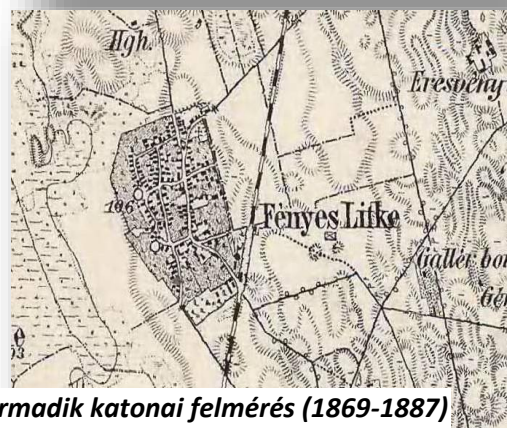
Többutcás, szalagtelkes kisközség a Nyírség északi (Tisza-könyök) részén. Olyan település, amelynek egymás mellett fekvő keskeny, hosszú, szalag alakú belső telkei hosszanti oldalukkal érintkeznek. Fő jellemzője, hogy *a telekhasználat rendje szigorúan szabályozott*. A hosszú, keskeny telek egyik végében (tipikusan az oldalhatáron) sorakoznak a lakóházak, rövidebb oldalukkal az utca felé. Utána következik a gazdasági udvar istállókkal, ólakkal, amit végül az általában keresztben álló csűr zár le, amin túl a kert következik. A telek hátsó része legtöbbször veteményes vagy gyümölcsöskert. Alapformája az úti- vagy utcásfalú, amely eredetileg általában egyutcás, vagyis egyetlen út két oldalán alakultak ki a telkek és rajtuk a házak. A további utcák részben azokból a dűlőutakból jöttek létre, amelyek hátulról feltárták, megközelíthetővé tették a kerteket. Fényeslitke határának nyugati fele a Rétközben terül el. A szerkezetét a három párhuzamos, ÉNy-DK irányú hosszabb utca szabja meg. A legrégebbi utca a Petőfi utca, régi nevén Templom utca, mely a nyugati szárnyon található. A keleti oldalon található a Fő utca (Kossuth utca), a két szélső utca között a Középső sor (Rákóczi utca). A három utcát északon a Zúgó (Zója utca) keresztezi. A telkek keresztcsűrös beépítésűek. A ház mögött van az istálló, amely az udvar végében, az utcával párhuzamosan fekszik. A település telekszerkezetére jellemző az 1100-2500 m² teleknagyság. A jellemző beépítettség 15-20%. A település külterületének szerkezetét a természeti adottságok mellett, az infrastrukturális hálózatok is jelentősen tagolják. A tájszerkezetet a külterület úthálózatát alkotó – a különböző művelési ág alá tartozó területeket feltáró – földutak, dűlőutak mellett három jelentős vonalas létesítmény is meghatározza. Nyugatra a Belfő csatorna, tőle keletre a 4-es sz. főút (a természeti területek határán), a belterülettől keletre pedig a MÁV rendező pályaudvar, illetve a Budapest-Záhony vasútvonal szeli át a külterületet. Ezt a felszabdaltság a jövőben még fokozza majd a 4145 sz. út és az M34 tervezett nyomvonala. A vonalas létesítmények mentén fásítás, fasor csak elvétve található.

Első katonai felmérés (1763-1787)

Második katonai felmérés (1806-1869)

Harmadik katonai felmérés (1869-1887)

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

A hely, a formák, és a funkciók meghatározzák a hely megjelenését, arculatát. Fényeslitke belső településképét letisztult, arányos formák jellemzik. A lakóházak külső megjelenése, főleg a tetőforma és épületmagasság terén igen változatos. Egységes kép nem állapítható meg. A beépítési mód oldalhatáron álló, előkertes, utcával merőleges beépítéssel, melyek jól láthatóak az alacsonyabb, áttört kerítésektől. Ez alól kivitelt képez a nagytelkes közintézmények szabadon álló épület elhelyezése, mely utcával párhuzamos, magastetős kivitellel ékesíti a települést. A településen több, szép állapotban megmaradt, régi típusú (keskeny, hosszú) tornácos, parasztházzal találkozhatunk. Túlryomó részben kockaházakat, valamint nagyobb léptékű, vegyes formavilágú, néha 2 szintes, modernebb családi lakóépületeket láthatunk. Az utcák közlekedési vagy csapadékvíz elvezető létesítménnyel be nem épített felületei és a telkek előkertjei – nagyobb részben – gazdag növényzettel beültetettek és gondozottak. A lakóépületek többsége rendkívül jó állapotú, nem látni elhanyagolt házakat. Számos közparkkal találkozhatunk, az egész település igényesen kialakított növényállománnyal rendelkezik, mely kellemes falusias jelleget kölcsönöz a településnek.

3

ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

„Bármelyik rétegét is tagadjuk meg, fojtjuk el saját történelmünknek, az a nemzeti, táji, kulturális és történeti identitástudat belső meghasonlottságához vezet. Minden igaz kultúra alapja az ősök tisztelete.”

/Meggyesi Tamás/

A nagymúltú Fényeslitke történelmének sokszínűsége, természeti adottságai, szorgos lakóinak együttélése adja azt az identitást, ami épületei, közterületei szintjén is kifejeződik. A település számos országos műemléki védelmet, illetve a helyi védelmet élvező objektummal, épített emlékekkel büszkélkedhet. A továbbiakban egy válogatást kerül bemutatásra azokból az épületekből, építményekből, amelyek sajátos értéküknél fogva már hosszabb ideje Fényeslitke identitását erősítik.

„Lábam előtt mécses a te igéd, ösvényem világossága.” (Zsoltár 119,105)

Református templom

Országos műemléki védettség

Törzsszám: M 6066

Hrsz.: 39

A település legrégebbi építészeti emléke a falu legrégebbi utcájában áll. Már a község mellett elhaladó 4. sz. főútvonalon suhanva is azonnal szembe tűnik szinte bátyaszerű tornya és hajójának fehérsége. Az egykori román templom történetéről kevés adat szolgál. 1380-ban az írások közt úgy szerepel, hogy a templomot a Boldogságos Szűz tiszteletére emelték. 1696-tól már van adat arra vonatkozóan, hogy a kálvinistáké a templom. 1784-ben tető és toronyfedés megújítására kértek engedélyt. 1831-ben lebontották a hajórészt, valamint a szentélyt, és nagyobb, szélesebbet építettek, de a meghagyták a tornyot és a nyugati homlokzatot a később ismertetett módon. A nyugati karzatba beugró középtornyos, késő román homlokzat mögé 1831-ben tágasabb, teremtemplom épült, félköríves záródással. Az épület nyugati homlokzata, mint a XIX. századi jellegtelen hajóbővítés hangsúlyos előrésze jelenik meg. A középső torony félig kiugrik a homlokzatából. A két külső és két beéso pilléren emelkedő torony első emeleti szintjét tölcseres, kerek ablak, a második és harmadik szintjét kettős, illetve hármás ikerablakok törlik át. A legfelső emeletet a négy égtáj felé néző négy darab, hármás ikerablak lazítja fel. A fogsoros főpárkány északon és délen még megvan. A zárterkélyes, négy fiatornyos sisak később került kialakításra. Az eredeti román kori homlokzat két sarkát, egy-egy átlós, kétosztású támpillér erősíti. Az első emeleten egy-egy tölcserablak nyílt, melyet mára elfalaztak.

A homlokzatból félig kilépő hármastagolású, román stílusú torony 35 méter magas, melynek négy oldalán egy-egy fiatorony áll. Ezek a fiatornyok leginkább a kalotaszegi templomok jellegzetességei. A templom kb. 350 fő befogadására képes, egyik érdekessége, hogy ajtaja nem a főútra nyílik.

Harangján a következő felirát áll: „Agriae 1790 fudit me Iosephus Justel” alatta „Csicseri Ormos Imre hittes társa Reany Susanna Asszony köcségével anno 1790”

2005-ben a templomtorony bádofedését zsindelyre cserélték, a hajóra pedig cserépfedés került. Így sikerült visszaállítani a templom eredeti állapotát.

Római katolikus templom (Szentháromság templom)

Országos műemléki védetség

Törzsszám: M 6064

Hrsz.: 21/2

1776-ban Jósa István és felesége Orosz Julianna katolikus földbirtokosok építették a későbarokk stílusú homlokzati tornyos templomot, melyet 1778-ban Tóth Mihály kisvárdai plébános a Szentháromság tiszteletére szentelt fel. 1781-ben a templomépítő Jósa házaspár és özv. herceg Eszterházy Antalné költségén 6 szobás paplakot építettek. Eszterházy püspök ezt követően Fényeslitkét önálló plébániává nyilvánította. Első plébánosa Bánóczi János volt. Az 1960-as évek derekáig latinul miséztek benne. Nagyobb méretű renoválásra 1980-ban, majd 1996-ban került sor. Az új liturgikus teret 1980-ban, Fojtik Vidor plébános idején alakították ki. A templom boltozatos belsővel kialakított, melyen festett Szentírás áll. Szűz Mária és Jézus élettörténete, hat kompozícióban díszileg a templombelsőben. Egy oltára van, tabernákulumában ezüstcibórium és aranyozott rézkehely. Kőkarzatán kilencváltós orgona. A nyugati oldalon elég nagy és világos sekrestye. A toronyban egy mázsás harang található, még a templom melletti haranglábon egy hat mázsás harang ékesedik.

„A gyanúsítás akkor is vétek, ha csak a szívünkben dédelgetjük, - a gyökereken rágódó féreg legalább annyi kárt okoz a növénynek, mint a leveleken élősködő.” /Nepomuki Szent János/

Nepomuki Szent János szobor

Országos műemléki védetség

Törzsszám: M 6065

Hrsz.: 21/2

Az első köztéri szobor Nepomuki Szent János a kereszthalált halt Megváltóval.

A római katolikus templom kerítése előtt, sűrűn ráboruló vadgesztenyefa takarásában magasodik a neszépen megmunkált kőszobor. A barokk szobrot Erőss György helyi földbirtokos ajándékozta az 1800-as évek elején.

A több mint kétszáz éves szobrot, 1990-ben felújították, újrafaragták, ennek köszönhetően ma is nagyon szép állapotban láthatjuk.

Nepomuki Szent János Közép-Európa legismertebb szentjei közé tartozik, a gyónási titok mártírként tartják számon. Arra int, hogy minden körülmények között őrizzük meg jobbik énünket, s benső titkainkat.

„...legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok mindenkor az Úr munkájában...” /1Kor 15,35–58/

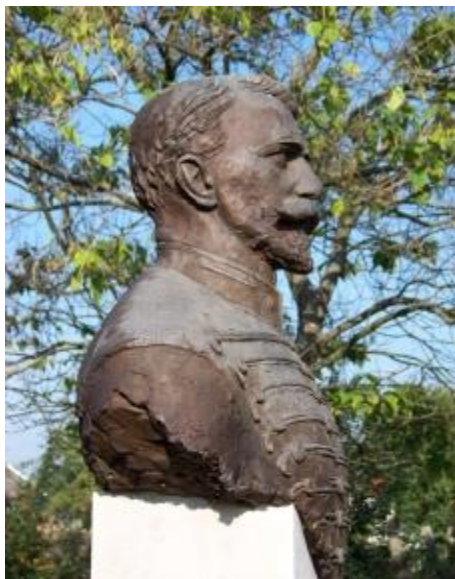
Római katolikus plébánia

Helyi védetség alatt

Hrsz.: 21/1

A XVIII. századvégi parókia szabadon álló, téglalaprajzú, földszintes épület, mely a római katolikus templom tengelyében található. A kopottas hangulatú épület, alig tűnik ki a körülövező fenyőfák árnyékából. A homlokzat letisztult, mégis karakteres jelleggel bír. Nyílászárói többszörösűek, előteret főbejáratát díszes oszlopokkal ellátott tornác emeli ki. Sajnos az épület felújításra szorul, magasztos jellegét azonban a mai napig nem veszítette el.

Irinyi mellszobra

Helyi védetség alatt

Hrsz.: 172

Fényeslitke egyik emlékműve irinyi Irinyi Bertalan szobra, aki az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején huszárőrnagyként szolgált hazáját. Az emlékművet az utókor tisztelete jeléül a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma és Fényeslitke Önkormányzata állította 2001-ben. A mellszobrot a neves szobrászművész Győrfi Lajos készítette, a kőfaragó Papp Zoltán, míg a bronzöntő a karcagi, Varga Imre volt. Az egész alkotás leghangsúlyosabb eleme a huszártiszt nagyon kifejező, magával ragadó, elszántságot tükröző tekintete. A huszár atributeumok közül, a mellszobron jelen van a sűrű zsinórozású dolmány, a galléron az őrnagy csillag, a bajusz, de éppen a tekintet egész művön belüli hangsúlyosságát megtartandó, nincs jelen a díszes huszárcsákó.

Orosz kúria

Helyi védettség alatt

Hrsz.: 219-220

Orosz Imre földbirtokos a 18. század végén építette a klasszicista stílusú kúriát. Vétel útján került a Petrovay-család tulajdonába. Mai emeletes megjelenése halvány emlékeztet az eredeti, földszintes, oszlopsoros, előcsarnokos kúriára. Hosszú ámbitusa révén beleillett a tornácos faluképbe. A gondosan megtervezett tájképi kert középpontjában található, a hosszanti elrendezésű kúria, melynek előkertjében ültetett hatalmas fáit, intimitást biztosítanak a Kossuth utcai járókelők elől. A nyílások félkörös záródásúak, kialakításuk egyszerű, mégis díszesek. Az építészeti formálásban meghatározó szerepet játszanak az oszloprendek. Az épület jelenlétével igyekszik megteremteni a kapcsolatot jelen és múlt között. A mai kor szelleméhez hídként köti hozzá a régmúlt értékeit. A kúria jelenleg magánlakásként funkcionál.

Erőss kúria

Helyi védetség alatt

Hrsz.: 227/4

|20

Erőss Lajos (születésekor *Erős*, Fényeslitke, 1806. január 2. – 1870. június 15.) jogász, országgyűlési képviselő, főjegyző, földbirtokos, az Erőss család lengyelfalvi ágának a leszármazottja, testvérével Györggyel 1847-ben építtették fel a fényeslitkei Erőss-kúriát. A klasszicizáló stílusú, faluképbe illeszkedő épület, szép, hosszú oszlopsoros ámbitussal és előcsarnokkal. A cserépfedéssel ellátott kontyolt nyeregtető, és a homlokzat színezete jól idomul a település utcaképehez. A többosztatú ablakokat fehér színű homlokzati díszítések keretezik, melyek szimmetrikus kialakítással, szemetvezető dinamikus vonalvezetéssel adják meg a régi időkre emlékeztető épület hangulatát. Az épület néhány éve Fényeslitke Község-házaként működik. A község-ház előtti padokkal, díszes kandeláberekkel, és a dús növényvilággal kialakított közpark a lakosság pihenését hivatott szolgálni. Az épület és környezetének jelenlétével a településközpont rész feladata, annak az építészeti harmóniának a megteremtése, mely a régmúlt és a mai kor építészeti igényeit egy heterogén, de egységet alkotó utcaképpé formálja. Az épület kiváló állapota, egységes képet alkotó díszítettsége méltó jelképe a településnek.

Útmenti keresztek

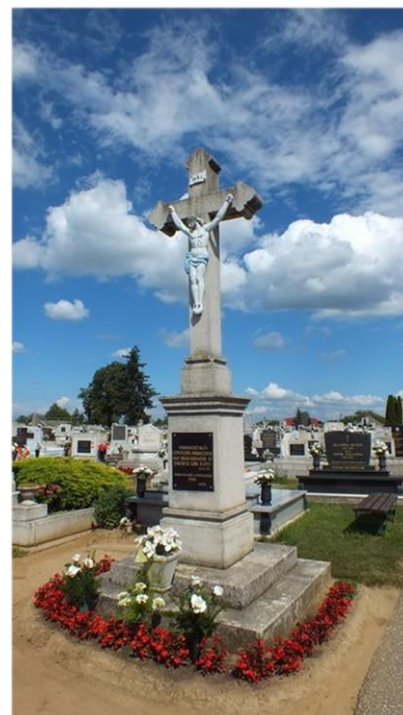
Helyi védetség alatt

Az út menti keresztek alapítási motívuma általában egyéni fogadalom vagy hála, de gyakran szerencsétlenségek színhelyének megörökítése is. Intézmények, testületek vagy a hívő lakosság is kinyilvánítja hitbuzgalmát út menti keresztek állításával. Szerepe a napi gyakorlatban a tájékozódás segítése földrajzi tájegységek végének vagy kezdetének jelzésével. Ilyen egység: falu, tanya, mező, szántó, birtok, gyeplő, szer. Az urbanizáció következtében ezek a keresztek ma települések utcáin és terein az ősi településhatárok emlékét őrzik. Fényeslitkén számos útmenti kereszttel találkozhatunk, melyek a mai napi szép állapotban fennmaradtak.

Fényeslitke közigazgatási területén fellelhető útmenti keresztek:

1. Komoró-Fényeslitke közötti
Hrsz.: 025
2. Temető kereszt
Hrsz.: 389
3. Kossuth utca-Árpád utca
kereszteződésénél
Hrsz.: 352
4. Kossuth u. 121. Hrsz.: 16
5. Kisvárdai-Fényeslitke között
Hrsz.: 0128

Irinyi család kriptája

Helyi védetség alatt
Hrsz.: 389

Izraelita temető

Helyi védetség alatt
Hrsz.: 121/2

Faluház

Helyi védetség alatt
Kossuth u. 96., Hrsz.: 227/4

A település táji és természeti értékei

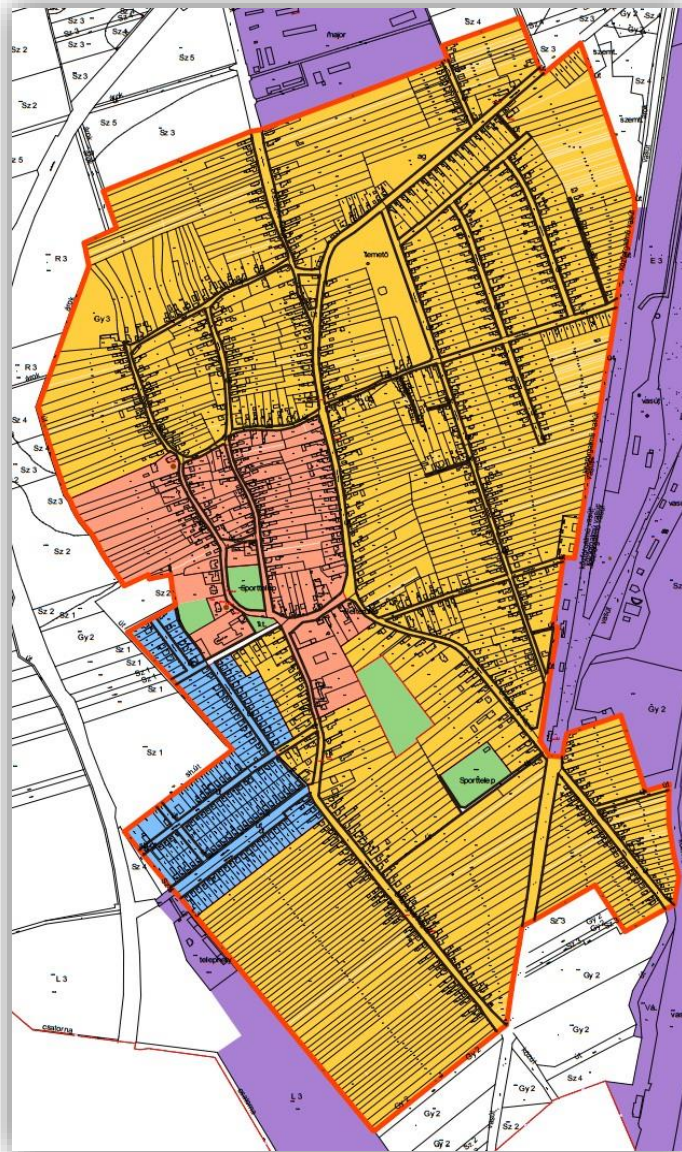
Fényeslitke település Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi részén, a Tisza felső szakaszán, a Lónyai-főcsatorna és a Tisza közt fekvő területen található. Az Észak-Kelet Nyírségi Pannóniai hátság, valamint a Rétköz része. A Rétköz egykor a Tisza ártere volt, a 19. század közepéig, a folyószabályozások, lecsapolások előtt erdőkkel, tavakkal, rétekkel, lápokkal, kanyargó vízerekkel szabdalts kiterjedt lápvidék volt, mintegy 140 ezer holdon. E lápvidék felvette a Nyírség csapadékvizeit is. Egy pár "ex lege" védett láp kivételével a kistájon belül nincsenek természetvédelmi oltalom alatt álló területek. Fényeslitke számos jó termőhelyi adottságú szántóterületekkel, valamint kiváló termőhelyi adottságú erdőterületekkel rendelkezik. Nem karbonátos réti öntéstalajok, máshol barna erdőtalajok, réti öntéstalajok, lápos réti talajok, tőzeges, kotus talajok, humuszos homoktalajok váltakoznak. A település külterületének nagy részét a természetföldrajzi adottságoknak megfelelően használják. A növények közül máig él itt a védett békaliliom (*Hottonia palustris*), a lápi csalán (*Urtica kioviensis*), a mocsári lednek (*Lathyrus palustris*), a tőzegráfrány (*Thelypteris palustris*), a mocsári kocsord (*Peucedanum palustre*), mocsári csillaghúr (*Stellaria palustris*), a ritka villás sás (*Carex pseudocyperus*). A nagyrészt a régi patakmedrek maradványait felhasználó, a lecsapolás után épített Belvízcsatorna gazdag élővilágához tartozik a védett sulyom (*Trapa natans*), rucaöröm (*Salvinia natans*), valamint a ritka kolokán (*Stratiotes aloides*), nyílfü (Sagittaria sagittifolia) is. A kistáj ritkább, de igen értékes élőhelyei közé tartoznak a szikesek, sajátos élővilágú szikes tavak, rétek is, melyek a felszín mélyedéseiben egyes helyeken a talajvíz mozgása és az erős kipárolgás miatt felhalmozódó só miatt alakultak ki. A szikes helyeket a tavaszi vízborítás idején rendkívül kedvelik a vonuló madarak, növényvilága is sötét fajokból áll. Több ritka faj, mint a sziki őszirózsa (*Aster tripolium*), az egérfarkfű (*Myosurus minimus*), valamint a kiscéskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) is megtalálható itt. A Rétköz legelőin, rétjein máig él a rekettyefűz (*Salix cinerea*), nyári tőzike (*Leucojum aestivum*). Fényeslitkén kiemelkedő értékű táji-természeti érték, az országos jelentőségű védett természeti területek közül egyedi jogszabállyal védett természeti terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék), védett természeti érték (ásvány, ásványtársulás, ősmaradvány, mesterséges üreg), valamint helyi jelentőségű védett természeti terület nem található. A törvény erejénél fogva („ex lege”) védett természeti területek közé tartoznak a település külterületéhez tartozó lápok. A Hortobágyi Nemzeti Park illetékességi, Fényeslitke közigazgatási területén „ex lege” védett lápok találhatók a belterülettől északra a Tisza, nyugatra a 4-es sz. főút mentén. „Natura 2000” hálózathoz tartozó különleges madárvédelmi, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek minősül a külterület Tisza menti része. A Ramsari területek közé 2003-ban bejegyzett szinte az egész felső Tisza-vidéket lefedő terület Fényeslitke közigazgatási területét az északi részen érinti.

4

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL

|24

- Településközponti településrész
- Falusias lakóterületi településrész
- Kertvárosias lakóterületi településrész
- Ipari, gazdasági terület településrészei
- Beépítésre nem szánt egyéb terület településrészei
- Belterületi határ
- Rekreációs terület
- Műemlék

TELEPÜLÉSKÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ

Fényeslitke településközponti településrésze a település főutcájának, a Kossuth utcának településközponti részét, valamint az Iskola utca, Petőfi utca, Rákóczi utca szakaszai által lehatárolt területeit érinti. Ezen területen jellemző a települést ellátó, igazgatási, nevelési, egészségügyi és oktatási funkciók sűrűsödése, a szolgáltatások jelenléte, valamint itt található a 18. század végi Erőss kúria, mely jelenleg a település Községháza, és a díszes Orosz kúria. A terület beépítése a funkciók függvénye is. A nagy – telkes közintézményeknél a szabadon álló épület elhelyezés a jellemző, utcával párhuzamos, magastetős kialakítással, míg a lakóépületeket oldalhatáron álló beépítési mód jellemzi. Nem lehet egyértelműen állást foglalni az utcával párhuzamos, vagy merőleges tető kialakítása mellett. A tető gerincvonala a kialakult beépítéshez igazodjon. Itt középületi szolgáltató funkciójú épületek esetén az utcával párhuzamos nyeregtető általában kedvezőbb beépítést tesz lehetővé. Ettől eltérni csak nem túl szélestelek esetén indokolt. A településrészen a lakóépületek is változó épület elhelyezést és telepítést igényelhetnek. A közintézményi épületek magasabbak a lakófunkciójú településrész épületeitől. Ezen településrészen számos közpark, igényesen kialakított növényállományok gazdagítják az utcaképet. Ezek a parkok és zöldterületek üdítő és megőrzendő zöld foltjai a település központi részének.

Javasolt illeszkedési szempontok és ajánlások:

Új ház építésénél célszerű a szomszédos házak telken való elhelyezkedését figyelembe venni. Új épületünk kialakítását vagy a meglévő felújítását, a megannyi kiszolgáló funkcióval és homlokzati értékkel rendelkező épület között igyekezzünk környezetünk figyelembevételével kialakítani.

A településközponti településrészt településképi szempontból meghatározható területként javasolt kezelni.

FALUSIAS LAKÓTERÜLETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A lakóterület legnagyobb részét kitevő karakter, amely a településközpontot közvetlenül körülvevő, keskeny, hosszú, kertművelésre alkalmas telkekkel rendelkezik. A lakóházak karaktere vegyes képet mutat. Láthatunk régi típusú (keskeny, hosszú) parasztházakat, túlnyomó részben kockaházakat, kisebb részben pedig a nagyobb léptékű, vegyes formavilágú, néha 2 szintes, modernebb családi lakóépületeket. A beépítési mód oldalhatáron álló, előkertes, utcával merőleges beépítéssel, néhol az utcával párhuzamosan épület elhelyezésre is láthatunk példát. A beépítési magasság szintén heterogén, de jellemzően földszintes lakóházak épültek. A régebbi telekhasználatához tartozó beépítés az oldalhatáron elhelyezett lakóépületből, valamint a lakóépület mögött takartan elhelyezett, kisebb épülettömegű gazdasági vagy melléképületekből tevődik össze. Az új építésű épületek esetén a gazdasági épületrészek elmaradnak vagy a főtömeg részét képezik. Az utcák közlekedési vagy csapadékvíz elvezető létesítménnyel be nem épített felületei és a telkek előkertjei – nagyobb részben – gazdag növényzettel beültetettek és gondozottak.

Javasolt illeszkedési szempontok és ajánlások:

Újonnan építeni kívánt épület esetében, oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk. Meglévő épület felújításánál vagy új építésénél járjuk körbe közvetlen környezetünket és a már meglévő építészeti elemekhez igyekezzünk idomulni.

KERTVÁROSIAS LAKÓTERÜLETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A belterület szélein megjelenő újabb beépítés, melynél az utcák vonalvezetése egyenes, derékszögű rendszert alkot. A telkek méretben és geometriában is kis szórást mutatnak. Lakóházai között a kétszintes, változatos tömegformálású és összetettebb tetőidomú épületek dominálnak. Fényeslitke délnyugati részén fekvő településrésze, a Széchenyi, Váci Mihály, Kodály Zoltán és Papp kert utcák lakóterületei tartoznak ebbe a kategóriába.

A lakóházak oldalhatáron álló beépítési móddal, utcára merőleges épület elhelyezéssel, gondozott előkert elhagyásával települtek. Ezen településrész fő jellemzője a földszint+tetőteres, emelt földszintes, illetve kétszintes kialakítás. A tetőformák igen heterogén képet mutatnak. Gyakoriak az 1980/90-es évektől épült, egyedi tervezésű lakóépületek, melyek nagyobb tömegűek, magasabbak és az utcával párhuzamos gerinc kialakításúak vagy összetett, tört idomúak. Azonban van példa 1970–80-as évek sátoztetős „kockaházaira” is. Jellemző az erkélyek kialakítása, mely az épület síkjába süllyesztve, fedve, és a síkból kimozdítva, fedetlen állapotban is előfordul. A szemet gyönyörködtető előkertjei erősítik kertvárosias jellegét, melyet a díszesen kialakított, áttört kerítések sem rejtik el járókelők előtt. Ezen a településrészen a lakóépületek többsége rendkívül jó állapotú, felújított. A Papp kert utcán megjelennek a kortárs építészet ízléses példái is.

Javaolt illeszkedési szempontok és ajánlások:

Újonnan építeni kívánt épület esetében, oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk. Javaolt a közvetlen környezetben alkalmazott tetőforma és tetőhajlásszög alkalmazása. Meglévő épület felújításánál vagy új építésénél járjuk körbe közvetlen környezetünket és a már meglévő építészeti elemekhez igyekezzünk idomulni.

IPARI, GAZDASÁGI TERÜLETEK

Fényeslitke külterületén számos ipari-gazdasági területet alakult ki. Alapvetően a település szélén lévő területeken, a bevezető utak mellett jöttek létre ezek a zónák. Területén áthalad a széles és normál nyomsávú vasút. Az Ukrajna felé kapcsolatot teremtő széles nyomsávú vasút gazdaságfejlesztési, logisztikai potenciált képvisel. Gazdaságában korábban a széles- és normál nyomsávú vasút miatt szükséges átrakodásra alapozott logisztika játszotta a főszerepet, a rendszerváltás óta a vasút forgalma azonban jelentősen visszaesett. Azonban továbbra is ez lehet a helyi logisztikai fejlesztések alapja. A raktározás-szállítás szektor a térségben a legnagyobb foglalkoztató és jelenleg egyben a legfontosabb gazdasági ág is. A raktározás-szállítás ágazatban dolgozók aránya: 45,1% az összes foglalkoztatottból. Ez a település elhelyezkedéséből, a vasút és 4. sz. főközlekedési út menti fekvésből adódik. A település lehetséges távlati gazdaságfejlesztési területei is a vasúthoz, és az arra igényt tartó vállalkozások területigényéhez kötődnek. Új gazdasági területek belterülettől keletre, a Orienter Ipari-Logisztikai Park, mely fényeslitkei oldalának törzsterületén helyezkedik el. Az ipari park teljesen kiépített műszaki infrastruktúrával rendelkezik. A terület közúton és vasúton egyaránt jól megközelíthető. A 4. sz. főközlekedési út irányába közvetlen - a vasút felett híddal kialakított – közúti kapcsolat létesült, az ipari park északi, 6 ágúra tervezett körforgalmi csomópontján keresztül. Fényeslitke külterületének északi részén, valamint a Széchenyi utca déli területén működő vállalkozások által elfoglalt területek tartoznak még ebbe a kategóriába. A településen jelentősen fejlődik a logisztika és a hozzá kapcsolódó (feldolgozó-, csomagoló-, kizserelő) ipar.

Javasolt illeszkedési szempontok és ajánlások:

Az ipari, gazdasági területek fejlesztésekor ügyelni kell a tájba illesztésre, a csatlakozó lakóterület településképi arculatának megőrzésére. Elsődleges szempont a tájkarakter megőrzése, a telepre való kedvező rálátás biztosítása érdekében a növénytakaró zöldfelületek elsődlegességének, de legalább arányosságának biztosítása az épített létesítményekkel szemben. Elsősorban szabadonálló, telepszerű beépítési mód a jellemző, nagyméretű (10 m) előkert elhagyással. A karakter sajátossága az egyszerű, alacsony hajlásszögű ipari formák kialakítása.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT EGYÉB TERÜLETEK

Fényeslitke külterülete 2148 ha. Ennek nagy részét mezőgazdasági területek foglalják el. Az erdő területek kiterjedése rendkívül alacsony, ezért az újonnan kijelölt gazdasági területek ökológiai hatásának ellensúlyozására tekintélyes kiterjedésű földterületeket kell fásítani, a mezőgazdasági területek rovására. A nagyobb egybefüggő erdőterületek a belterülettől ÉNy-ra K-re, DK-re (a zártkerti részeket övezően), természetközeli területek Ny-ra találhatóak. A település belterülete kelet felől, szinte teljes szélességében vasúti területekkel, nyugati irányból pedig a 4-es főúttal határos. Fényeslitke közigazgatási területét északon a Tisza és annak árterületei határolják. Fényeslitkén a mezőgazdaságban az őstermelők vannak legnagyobb számban jelen, legfőbb profilként az almatermesztés dominál. A település külterületének nagy részét a természetföldrajzi adottságoknak megfelelően használják. A beépítésre nem szánt területek, kiemelten a mező-, erdőgazdálkodás során biztosítani kell a fenntartható használatot, a természetkímélő módszerek alkalmazását és a biológiai sokféleség védelmét. A gazdálkodást a talajfelszín, a felszíni és felszín alatti formakincs, a természetes élővilág maradandó károsodása, a védett élő szervezetek, életközösségek tömeges pusztulása, biológiai sokféleségük számottevő csökkenése nélkül kell végezni.

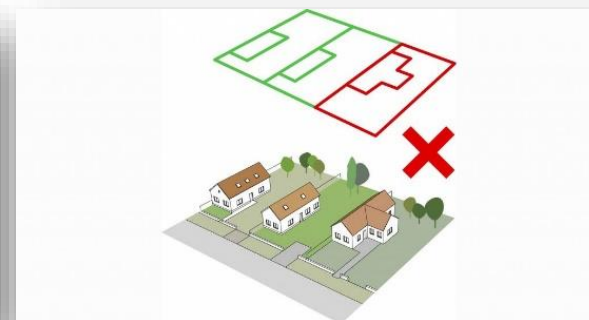
Ajánlás településközponti településrészhez

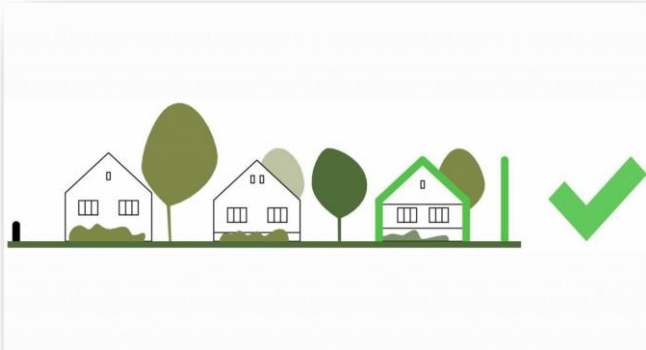
Telepítés

A középületek telepítése általában szabadon álló és a funkciójához igazodó, míg a lakóépületek a többi településrészhez hasonlóan oldalhatáron álló. Itt középületi szolgáltató funkciójú épületek esetén az utcával párhuzamos nyeregтетő kedvezőbb beépítést tesz lehetővé. Ettől eltérni csak nem túl szélestelek esetén indokolt. Egységes utcakép létrehozása egyenlő távolságra lévő épületekkel lehetséges.

A településrészen nem elfogadható, ha egy ház az utca vonaltól elforgatott rendszerben van telepítve.

Új építés, és meglévő bővítése esetén a településrész képébe leginkább a meglévőkkel azonos telepítés illeszkedik, nagy figyelmet szentelve az előkertek és oldalkertek nagyságára.

Magasság

Fényeslitke központi részén az épületek nagyobb magassággal rendelkeznek. Az új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévő épületeknek.

A túl alacsony, illetve túl magas épületek nem illenek az utca képébe.

Tetőhajlásszög

A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Fényeslitke központi településrészének utcaképébe.

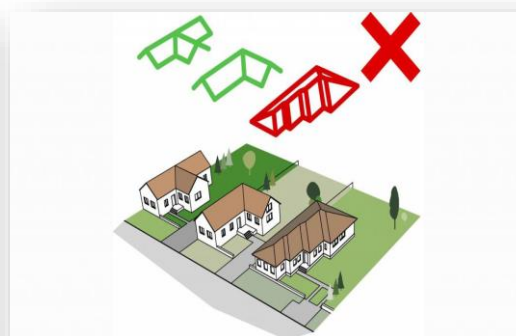
A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetükben lévő házaké.

Tetőforma

A központban lévő házak tetőformája igen heterogén képet mutat. Láthatunk nyeregtetős, kontyolt és csonka kontytetős épületet is. Új házak építésénél, ill. bővítés esetén az utcában, utcaszakaszban jellemző tetőforma

figyelembevételével lehet illeszkedni. Ez azonban nem jelenthet másolást, sablonszerű megoldást kizárólagosan. A modern építészeti eszközöknek teret adva újra értelmezett formavilággal is el lehet érni az arányos illeszkedést, a harmonizációt, az építészeti rendet, úgy hogy, közben az építési szabályokat is betartjuk.

Anyaghasználat és homlokzati színek

A homlokzat környezetbe illeszkedő kialakítása, anyaghasználata, az építészeti megoldások összehatása a homlokzat tagolásának, kedvező színvilágával biztosítható úgy, hogy közben az épület funkcionális használatára is tekintettel van. Amennyiben az épületek színviláguk és díszítettségük hasonló anyag és színdinamika használatát tükrözi, mely az épületek egymáshoz való illeszkedését eredményezi. A központi településrészen homlokzati színekre jellemző a fehér, sárga, valamint a terrakotta színvilág. Köz- és lakóépületek esetében sem elfogadható a feltűnő, kirívó színek és anyagok használata. Anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok – téglák, vakolt felületek – részesítendőek előnyben.

Tetőfedőanyag felhelyezésekor, szintén kerülni kell a rikító színű hullámlemez alkalmazását. Magastető héjalásakor az égetett agyagcserép vagy betoncserép használata javasolt. Ezen a területen nem fogadható el az utcafronton elhelyezett szendvicspanel burkolatú épület. A homlokzati díszítőelemek a színes homlokzatból fehér színű kiemeléssel varázsolják egyszerre izgalmassá és egyben bájosá az épületeket.

Ajtók, ablakok

Az ajtók és az ablakok egy épületnek megannyi stílust és hangulatot adhatnak. Elhelyezésük, díszítettségük, méretük, formájuk mind az épület egységes karakterét hivatott kialakítani.

A település központi része felé sétálva különböző nyílászárókra lehetünk figyelmesek. A nyílászárók - mint az épület arculatát meghatározó elemei - különböző formában jelennek meg a mai kor igényeit kiszolgáló épületek homlokzatán vagy a régi időkre emlékeztető épületeinken.

Az utcai homlokzatok nyíláskialakításait szemlélve jól megfigyelhetők a kétszárnyú, több osztatú, fa ablakok, melyek szimmetrikus kialakítással, szemetvezető dinamikus vonalvezetéssel adják meg a régi időkre emlékeztető épületek hangulatát. A középületeken a funkcióhoz igazodó méretű és formájú ablakokat találhatunk. Középületen jellemző a sűrű kiosztású, hosszú, keskeny ablakok. Új épület építéskor akár egy régi felújításakor az épület karakterisztikájához és homlokzati színvilágához illeszkedő színű nyílászárókat részesítsük előnyben. Javasolt a nyílászárók körüli díszítőelemek alkalmazása, valamint az ablak- és ajtótokok ápolásában a barna és fehér színű pácok használata. Új ház építéskor, vagy meglévő felújításakor érdemes körüljárni a környéket és ihletet meríteni, hogy épületünk arca segítse az egységes utcakép kialakítását. A központi településrészen a bejáratokat próbáljuk meg hangsúlyossá tenni, legyen szépen – az ízlésnek megfelelően – díszített.

Erkélyek, tornácok, előtetők

A tornác az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a ház és kert között. A modern építészetben újra értelmezett tornác a lakóépületek mellett, akár középületeinken is megjelenhet. Ez továbbra is véd az esőtől, a hótól árnyékol és az akadálymentesítésben is fontos szerepe lehet. Ez alatt ugyanis fedetten lehet kialakítani az akadálymentes megközelítést biztosító rámpát, mely így nem uralja az épület homlokzatát.

A nagyméretű, pillérekkel alátámasztott tető funkciója a tornáchoz hasonló. Védi az épület bejáratát, egyben külső tartózkodásra is szolgál.

Részletek

| 37

A részletek nagyon fontosak az összkép kialakításában, karaktert adnak egy jellegtelen épületnek, meghatározzák annak stílusát. Fényeslitke központi településrészén nagyon sok szép apró részletet találunk. Egyedivé teszik épületeinket, kitűnnek környezetükből és sajátos hangulatot teremtenek ezáltal. Szépen kialakított oszlopok, igényesen díszített homlokzati elemek emelik ki a településközpontot.

Kerítések

A szépség a részletekben rejlik. A kerítés alapvetően a telek területét választja el a közterülettől, egyben kapcsolatot is teremt azzal. Kerítések esetében is beszélhetünk hagyományos megoldásokról mind anyaghasználat, mind pedig forma, kialakítás terén; ugyanakkor érvényre juthatnak a kortárs, modern megoldások is. Fényeslitke központi részein az áttört kerítések kíváncsok. Viszonylag gyakran előfordulnak kovácsoltvas vagy szépen kialakított fémszerkezetű kerítésmezők. Az alumínium, vagy bordázott lemezek, az egybefüggő betonkerítések alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet. A kerítés kialakításánál az épület anyaghasználatát, színezését vegyük figyelembe. Közintézményeknél javasolt a zöldkerítés alkalmazása.

Kertek

Egy közintézmény gondozott, díszes előkertje hozzájárul az egész utca szép arculatához. Ezért különös figyelmet kell rá fordítanunk, hogy példaértékű legyen az egész település számára. A központi településrész jelentős része a zöldterülettel kialakított. Érdekes a központi részekre olyan növényfajokat választani, amelynek nem csak a virágai, a levelei és termésük is díszítő értékkel rendelkezik, így az év minden szakaszában lesz mibe gyönyörködni. Az előkertekbe ültessünk rózsaféléket, egynyári virágokat, melyek üde színfoltjai lehetnek a településnek.

Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és a meglévő környezethez illeszkedő fajokat válasszuk. Nyugodtan használjunk örökzöldeket, azonban a magasra növő fajokat kerüljük. Az örökzöldek alkalmazása szoliterként (önmagában, fókuszpontot képezve), kisebb csoportként, lehetőleg többféle fajból, fajtából kompozíciót képezve ajánlott mind a közterületi parkokban, mind a kertekben.

Az alacsony örökzöld növényekből kialakított sövények összekapcsolják az épületet az utcával, vagy akár térelhatároló fal is kialakítható belőlük. Ez a megoldás közintézmények esetén kifejezetten ajánlott.

Ügyelni kell azonban, hogy idegenhonos növényként ne kerüljenek túlsúlyba a lombhullatókkal szemben.

Közterek, közparkok, közkertek

A közterek, közparkok elsődleges célja, hogy a minőségi időtöltés minőségi helyszíneivé váljanak. A település közparkjai, közkertjei, valamint a jelentős zöldfelülettel rendelkező intézményterületek szigetes helyzetűek, egyéb területfelhasználási egységek által körülzárva jelennek meg a település szerkezetében. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységhez és a közlekedéshez.

Fényeslitkén számos gondozott közteret, közparkot láthatunk. A Községháza előtt példaértékűnek nevezhető köztéri zöldfelület kialakítás szépen kihangsúlyozza az épületet. Környezetében gyephézagos burkolattal ellátott parkolók, többszintes növényállomány, lombhullató fák (idős, védelemre érdemes nyárfák), cserjék, évelő, talajtakaró felületek, örökzöld csoportok, a település jellegéhez illeszkedő, faragott fa utcabútorok, térvilágítás látható. A tornácokra kihelyezett piros muskátli, üde foltként díszíti az épületet. II. Rákóczi Ferenc mellszobra is a községháza előtti parkban kapott helyet.

A templomkertek ápoltsága, rendezett megjelenést adnak a településnek. A Római katolikus templomkertben feketefenyő, vadgesztenye található, még a Református templom parkjában szintén vadgesztenyefa, valamint diófa, örökzöld fák, lucfenyők, vörösfenyők magasodnak.

Utcák

Fényeslitke településközponti településrészén lévő utcái szélesek, rendezettek, nyílt vízelvezető árkai karbantartottak, füvesítettek. A település lakói a telkek előtti közterületre is nagy gondot fordítanak. A porták előtt sok helyen alacsony évelők, fásítások láthatóak. A dekoratív, egészséges fasorok évről évre növelhetik egy-egy terület értékét, de ehhez a megfelelő faj, illetve fajta kiválasztására nagy gondot kell fordítani. Ahol a közművek lehetővé teszik, ott kialakítható akár kétoldali fasor is, ahol erre nincs lehetőség, ott egyoldali fasort javasunk. Ezáltal csökkenne az utcaképben a légvezetékek és azok oszlopainak dominanciája, valamint az épületállomány sokféleségéből és sokszínűségéből adódó rendezetlen érzet. A fasorok további pozitív hozadéka az árnyékvetés, mely mind az utcán sétáló gyalogosok számára előny nyáron, mind a parkoló gépjárművek számára. A légvezetékek környezetében alacsony törzset és lombkoronát nevelő útsorfák ültetése javasolt:

- Gömbjuhar (*Acer platanoides 'Globosum'*)
- Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)
- Berkenyék (*Sorbus sp.*)
- Galagonyák (*Crataegus sp.*)
- Díszcsereznnyék (*Prunus serrulata*)
- Kínai díszkörte (*Pyrus calleryana 'Chanticleer'*)
- Hússzínű vadgesztenye (*Aesculus x carnea*)

Közterületünkre kevés gondozást, és sovány talajt igénylő, bokros növekedésű, szárazságtűrő fajokat ültessünk, amelyek azonban nem nőnek túl nagyméretűre. Próbáljuk meg úgy összeválogatni a növényeinek, hogy minden évszakban legyen virágzó közöttük, így mindig üde, változatos színfoltot adnak az utcaképnek.

- Kerti Pillangóvirág (*Cosmos bipinnatus*)
- Kerti Nebáncsvirág (*Impatiens balsamina*)
- Buglyos Fátyolvirág (*Gypsophila paniculata*)
- Krizantém (*Chrysanthemum*)
- Bársonyvirág (*Tagetes*)

Ajánlás falusias lakóterületi településrészhez

Telepítés

A településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcával merőlegesen telepített, indokolatlanul nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. Az újonnan épített családi házakat ugyanannyira kell visszahúzni az utca vonalától, amennyire a szomszédos házakat telepítették.

Magasság

A falusias lakóházak magassága döntő többségben azonos, földszint, vagy földszint+tetőter szintszámmal. A meglévő családi házak közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben lévőknek. Azonban a fél szint eltérés nem zavaró. Az új vagy az átépítésre kerülő házak magasságának tervezésekor fontos szempontnak kell lennie annak, hogy az új formák megtalálják helyüket az egységes faluképbe, illeszkedjenek a környezetükhöz és kövessék a tradicionális építészeti hagyományokat.

Tetőhajlásszög

Településrészben a háztetők hajlásszöge közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek. A túl magas vagy a túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek. Amennyiben alacsonyabb hajlásszögű, mediterrán típusú házak állnak egymás mellett, akkor megfelelő, ha az új építésű ház is enyhébb hajlásszögű tetővel készül. A lényeg itt is az illeszkedés elve, hiszen az eltérő tetőhajlásszögű és tetőformájú épületek nem egyenletes utcaképet alkotnak.

Tetőforma

A falusias házak tetőformája rendkívül változatos. A területnek meghatározó arculatát adják, a csonkakonty tetős házak magasított oromzattal, és a sátortetős épületek. Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú. Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

Anyaghasználat és homlokzati színek

Fényeslitke falusias karakterének lakóházai esetében jellemzően valamilyen világos, fehér, halványsárga szín a meghatározó és követendő, illetve érdemes pasztell színekre törekedni. Ezen árnyalatok egységet adnak a település számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni. Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hódfarkú hullám, és hódfarkú sík kivitelben.

Mediterrán típusú cserepet ne alkalmazzunk. Falburkolatra természetes anyag (kő, fa, kisméretű/klinker téglák, vagy terméspala) ajánlatos.

Nem fogadható el a feltűnő és kirívó színhasználat (kék, sárga, élénk piros), a rikító színű fémlemezfedés és burkolat. Kerülendő továbbá a tükröződő felületek. Nem fogadható el az utcafronton elhelyezett szendvicspanel burkolatú épület sem.

Ajtók, ablakok

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. A településen még több helyen fellelhető a hagyományos kétszárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablak, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Az építések során előnyben részesítendő a faszervezetű nyílászárók pácolt vagy festett felülettel. Árnyékoló szerkezetek esetén a zsalugáterek alkalmazása előnyösen változtatja meg a településképet.

Az újabb lakóparki településrészen szintén a már napjainkban elterjedő főként műanyag nyílászárók jellemzőek, de megfelelő zsalúziákkal, vagy spalettákkal tartható az egységes, szép megjelenés. Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálni, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.

Erkélyek, tornácok

A falusias lakóterületen az épület egész hosszoldalán végighúzóódó oszlopos tornácok kezdenek feledésbe merülni. Azonban ékes példái még fellelhetők a településen.

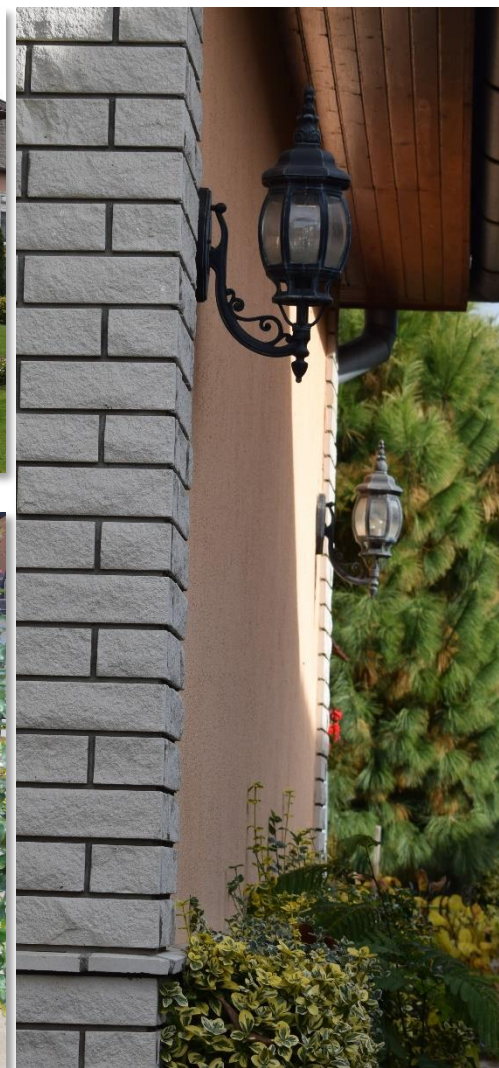
A könnyű, fa szerkezetű oszloptornác, elegánsan megkonstruált, szép ácsszerkezettel az új épületek hosszhomlokzatának díszei is lehetnek, melyek az épület használhatóságát is növeli. A napfény felé forduló hosszú tornác véd az esőtől, nyáron hűvös árnyékot ad és télen pedig beengedi a fényt. A bejáratok elé, valamint oldalsó homlokzatukhoz jellemzően előtetők, bővítmények kerültek. Előtetőknél kerüljük a műanyag hullámlemez és drótüveg használatát, mert ezen anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz.

Részletek

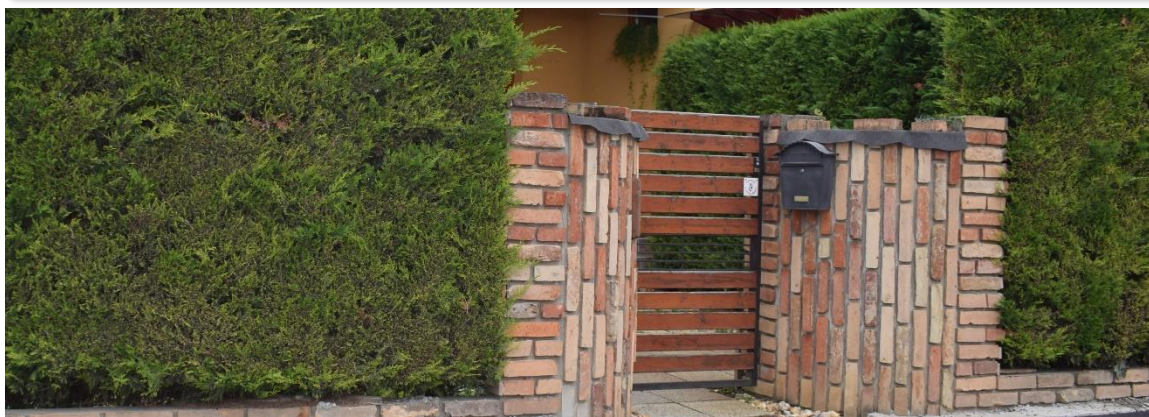
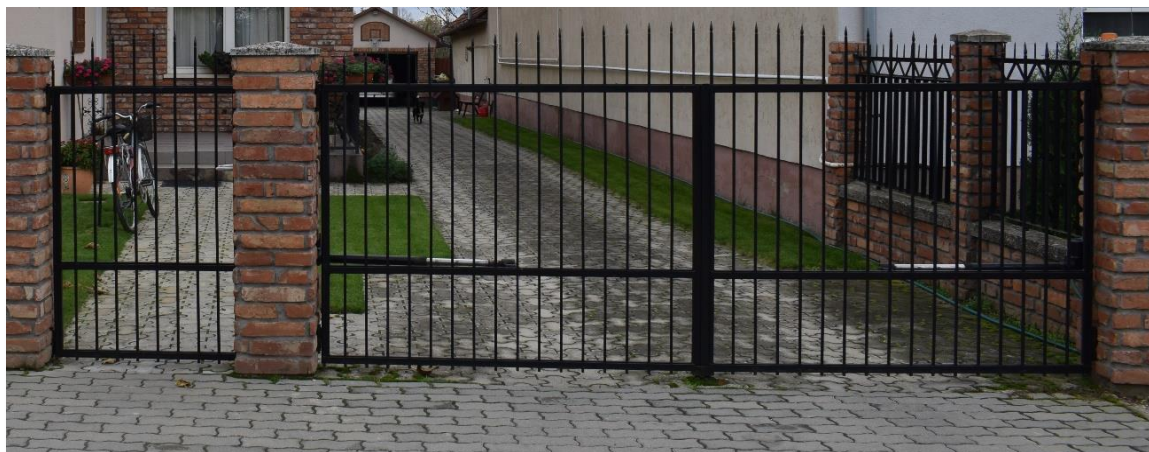
Az egyszerű, de igényesen kialakított, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik a tulajdonost és a település közösségét. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet, kerítéselem, oromfal kiképzés minőségben elkészítve díszítőelemként működnek. Az oromfal díszes kialakítása meghatározza az épület karakterét. A cserépfedés és a látszó téglakémény a hatást csak erősíti, ill. természetesnek hat. Kerüljük az öncélú díszítéseket, amely már nem kívánczik az épületre.

Kerítések

Az építészeti arculatot az épületek mellett a kerítések is nagyban formálják. Felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem. A hagyományos sátozott, illetve régi típusú házak sajátosságai az egyszerű betonoszlopos, fémlemezből, vagy fából elkészített kerítések. Az újjépítésű lakóházakra jellemző a terméskőből, téglából kirakott oszlopok, kovácsoltvas köztes betéttel díszítve.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. A téгла-, a fa- vagy az élő növényzetből kialakított kerítések jóval színvonalasabb lakókörnyezet biztosítanak. Elvárás, hogy a kerítések áttört kialakításúak legyenek. A közterület felől a tömör lábazat magassága legfeljebb 0,5 méter legyen. A kerítések kialakítása során át lehet venni a lakóépületeknél is alkalmazott anyagokat, színeket. Így még inkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. Ajánlott kerítésbetétként a fekete, barna és bordó, sötétzöld színvilág.

Kertek

Fényeslitke egész falusias lakóterületén szépen gondozott előkertek, utcafásítások találhatóak. A kert és az épület harmóniája ugyanolyan fontos, mint a kerítés és az épületé. Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és a meglévő környezethez illeszkedő fajokat válasszuk. A fák közül a leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat ültessünk. Bizonyos mértékben használhatunk örökzöldeket is, de kerüljük a magasra növényező fajokat, melyek kitakarják az épületet és nem engedik be a napfényt. A kellemesebb mikroklíma és a nagyobb biológiai aktivitás, valamint esztétikai okokból javasolt a kis, és közepes méretű dísfák ültetését, melyek árnyékukkal a kertek használati értékét is növelhetik, valamint csökkentik a légkondicionáló berendezések szükségét. Emellett további pozitív esztétikai hatásuk, hogy az épületek sorát tagolják, képesek kedvezőtlen összelátásokat megszüntetni és hatékonyan oldják a tetőidomok síkjából és a falszínek sokszínűségéből adódó geometrikus tobzódást. Kerüljük a különálló gépjárműtárolókat, trapézlemez- garázsokat, tárolókat. A kerti bútorok, építmények (fő) épülettel azonos anyaghasználata, színezése a burkoló felületek anyagválasztása rendezet, telek megjelenést biztosít.

Közterek, közparkok, közkertek

A közterek, közparkok elsődleges célja, hogy a minőségi időtöltés minőségi helyszíneivé váljanak. A Kossuth utca és Ady Endre utca teresedésén egy hangulatos játszótér található, egyedi mintázatú burkolattal, díszkúttal, melyet gondozott zöldfelület és szemrevaló virágágyások ékesítik. A parkban Janzer Frigyes szobrászművész alkotását láthatjuk, egy közös I. és II. világháborús emlékművet. A tér másik végében kapott helyet Dr. Juhász János idegsebész mellszobra, mely 2014-ben került felavatásra, az alkotója Sirpa Ihanus.

A Rákóczi utca végénél, az Iskola utca és Petőfi utca teresedésénél is találhatunk egy közparkot. A fásított köztér kellemes mikroklimát eredményez a település központjának. Ezen a vidéken nagyon sok honfoglalás kori régészeti emlék került már elő. Így nem meglepő, hogy a park központi részére egy Honfoglalási emlékművet állítottak 2000-ben.

A közterületek, közparkok kialakításánál fontos szempont a növényfajok megválasztása és ültetése, azok térigényének figyelembevétele. A klímaváltozás, a nyári hőség hatásainak enyhítésére is gondolni kell. Az árnyékos, jó hő visszaverő helyek, felületek, esőbeállók, szökőkutak ezt a célt szolgálják. Burkolatok esetén a könnyen tisztítható, kevésbé elszíneződő fajtákat választjuk. A kiemelt jelentőségű közterületeken elsősorban terméskő burkolatok kialakítása javasolt. Előnyben kell részesíteni a négyszögletű, pattintott, vagy vágott felületű terméskövet, vagy az azt imitáló térkövet. A szabálytalan kőlapokból készülő burkolatokat a kő anyagával azonos finomzúzalék fugázással igényesen kialakítható, a habarcs hézagolást a színbeli kontraszt miatt nem előnyös. Játszótereken, zöldfelületi létesítményeken használható fakocka burkolat is.

Utcák

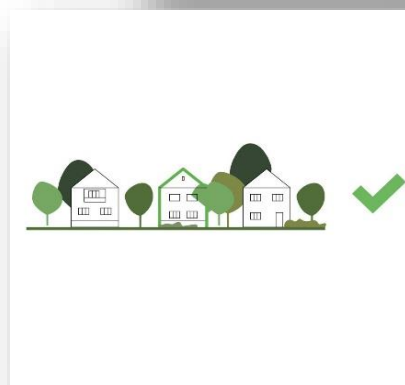
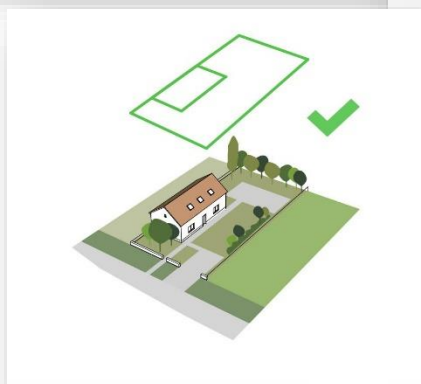
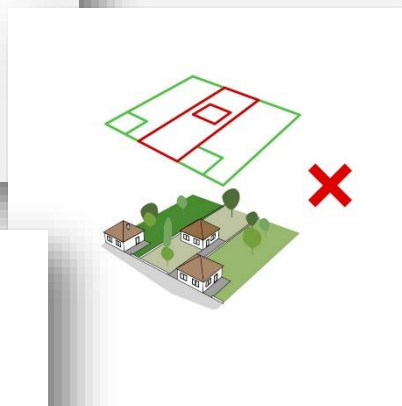
Az utca meghatározó fontosságú és jelentőségű egy település életében. Tervezésekor alkalmazkodjunk a már meglévő utcahálózathoz, építészeti elemekhez, környezeti adottságokhoz. Fontos a tiszta, egyenes vonalvezetésű utcára való törekvés, kialakításkor kerüljük a zegzugos helyeket. Fényeslitke utcái rendkívül rendezettek, több utcaszakasznál gondozott, zöldsávok, kiültetett évelők, rózsák, örökzöldek jelennek meg, mely idilli hangulatot varázsol a településnek. A Széchenyi utca sziklakertjei, gondozott magasságásai, igen példaértékűek. A virágos, zöld, gondozott utcák nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek.

A különbözőfelületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) esztétikussá teszik az utcaképet. A járófelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk.

Nem javasolt a gépkocsi tárolásnak alárendelt utcafront és előkert kialakítása, hiszen jelentős burkolást igényelnek, így biológiailag inaktív, gyorsan felmelegedő felületek jönnek létre. További negatívum az ilyen felületek esetében, hogy a burkoláshoz használható – jellemzően beton alapanyagú – kövek nagy választéka miatt tarka, tagolt utcakép alakul ki.

A gépjárművek tárolását telken belül próbáljuk megoldani és az utcán a szükséges minimális számú gépkocsi bejártót kialakítani, a lehető legnagyobb zöldfelületek mellett.

Ajánlás kertvárosias lakóterületi településrészhez

Telepítés

A kertvárosias lakóterület településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A telkek szélessége miatt, ez a beépítési mód a legideálisabb. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telkek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

A kertvárosias településrészen a családi házak telepítése akkor megfelelő, ha a környező beépítést is figyelembe véve az utcával, telkek utcafronti részével merőleges. Az épület a telkek utcafronti részéhez közelebb épül meg, akkor több hely marad mögötte egy védett kertrész kialakítására.

Magasság

A kertvárosias lakóterület polgári lakóépületei többnyire földszint+tetőteres, emelt földszintes, illetve kétszintes kialakításúak, nagyobb épületmagassággal rendelkeznek.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl alacsony házak nem illeszkednek Fényeslitke kertvárosias lakóterületének utcaképébe. Azonban a fél szint eltérés nem zavaró.

Tetőhajlásszög

A lakóházak magastetősek, tetőhajlásszögük közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. Oromfalas kontyolt és sátoztetős házak egymás mellettsége heterogén utcaképet eredményez. Ekkor a közel azonos tetőhajlásszög lehet a rendező elv.

Tetőforma

A településrészben lévő családi házak tetőformája nagyon változatos. Új házak építésénél, illetve bővítés esetén az utcában, utcaszakaszban jellemző tetőforma figyelembevételével lehet illeszkedni. Ez azonban nem jelenthet másolást, sablonszerű megoldást kizárólagosan. A legfőbb cél, az arányos illeszkedést, a harmonizációt.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú. Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

Anyaghasználat és homlokzati színek

| 55

Az épített környezet színvonalát, hangulatát, értékét emeli az egymáshoz igazodó házak alkotta utcakép. A homlokzat kialakításakor törekedni kell a harmonikus kapcsolatra a környezettel, mind színvilág és az anyaghasználat kialakításánál.

Az épületek homlokzatára jellemző a terrakotta színvilág. Ajánlottak a pasztell földszínek, valamint a természetes építőanyagok. Kerüljük a harsány, élénk és a nagyon sötét színeket a homlokzat színezésekor. A lakóépületeknek készítsünk karakteres lábazatot, merjünk téglát, vagy terméskövet használni. Azonban nem előnyös, ha túl sokféle anyagot használunk a homlokzatunk díszítésére, így az összeharmonizálás disszharmonikussá válhat. A tetőfedő anyagok nagyon változatosak cserép, lemez és pala is előfordul, ezért leginkább az utcakép színvilágának harmonikus kialakítására törekedjünk.

Kerüljük a harsány, élénk és a nagyon sötét színeket a homlokzat színezésekor. Magastető héjalásakor az égetett agyagcserép vagy betoncserép használata javasolt, míg az alacsonyabb hajlásszögű tetőkre lemez vagy zsindelek fedés kialakítása ajánlott.

Ajtók, ablakok

A nyílászárók igényes kialakítása döntő befolyással van házunk megjelenésére. Fontosak a jó arányok, az igényes anyaghasználat és az árnyékolás esztétikus megoldása. A hagyományos nyíláskialakítás, ezen a településrészen a két-, vagy háromszárnyú ablak, mely több osztatú, és az utca homlokzaton szimmetrikus kialakítású. Több helyen láthatunk boltíves ablakokat is. Leginkább elterjedt a barna és fehér színű műanyag vagy pácolt, festett faanyagú nyílászárók alkalmazása. Utcai homlokzaton érdemes beépített, rejtett redőnyszekrényt kialakítani, amely a nyílászáróval megegyező színű. Ajánlott zsalugátert alkalmaznunk, mint árnyékoló eszköz, mely szépen megmunkált fa kivitelbe a házunk díszé is lehet. Ezentúl komoly funkciója, hogy védelmet nyújt az időjárás viszontagságaival szemben, mint például a heves esőzések, jégesők.

Új ház építéskor érdemes körüljárni a környezet és ihletet meríteni, hogy otthonunk arca segítse az egységes utcakép kialakítását. Javasolt a nyílászárók körüli díszítőelemek alkalmazása, valamint az ablak- és ajtótokok ápolásában a barna és fehér színű páncok használata. Kerüljük az élénk, rikító színeket.

Erkélyek, tornácok

Fényeslitke kertvárosias lakóterületén számos erkély, fedett lépcső, és főbejárat kialakításra találunk példát. Gyakori a díszes fa, és kovácsoltvas anyaghasználat. Az erkély lehetőséget nyújt arra, hogy élvezzük a természet közelségét és a szobából kilépve közvetlen kapcsolatba kerülhessünk a környezetünkkel. Az erkélyt különböző cserepes növényekkel, kerti bútorokkal még otthonosabbá tehetjük.

Az erkélyek kialakításánál próbáljunk a lakóépületünkhöz, nyílászáróinkhoz illeszkedő anyagokat és színeket választani. Az erkélyek hangsúlyos elemként jelennek meg a homlokzaton, hatással vannak az utca képére, ezért igyekezzünk azokat a szomszédos erkélyekkel is összhangba hozni.

Részletek

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánczik az épületre. A kertvárosias lakóterületen lévő épületekre jellemző a homlokzati díszítőelemek gazdagsága, díszesen megmunkált postaládák, kovácsoltvas korlátok, szemrevaló házszámablák sora. Azonban kerüljük a túldíszítettséget, próbáljunk meg a ház karakterének megfelelő mintázatot választani, a túlszűfolt előkert elnyomhatja az épület építészeti jellegét.

Kerítések

Az építészeti arculatot az épületek mellett a kerítések is nagyban formálják. A kerítéseknek anyagukban, színezésükben, építészeti kialakításukban egységes képet kell alkotniuk az épülettel. Fényeslitke kertvárosias településrészén igen változatos kialakításokat láthatunk. Az áttört kerítés típus a jellemző, mely érvényesülni hagyja a lakások homlokzatát. A legtöbb esetben terméskőből vagy téglából rakott, illetve ezekkel az anyagokkal burkolt kerítések díszlegnek, fa, ill. újabban kovácsoltvas vagy kovácsoltvas jellegű betétekkel vegyítve.

A kerítések kialakítása során javasolt átvenni a lakóépületeknél is alkalmazott anyagokat, színeket, így még inkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. Kerüljük a tömör, erődszerű kerítésrendszereket. Az alacsonyabb fa kerítések, illetve a zöld növényzettel befuttatott kerítések engedik ugyan a belátást, de mégis intim udvarokat és ritmusos utcaképet eredményeznek.

Kertek

A településrész kertvárosias jellegét az igényesen kialakított, gondozott, virágokkal teli előkertek adják. A rendezett, gazdag növényvilággal ellátott kert látványa energiával tölti fel testünket, lelkünket, és lakóépületünket is megszépíti. Díszes, gondozott előkerttel hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. Érdekes olyan fajokat telepíteni, amelyek nem csak virágukkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettséggű falak közelében ültessünk. A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázis szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel. Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk. A kevésbé használt részeken dekoratív, régi téglából alakíthatunk ki járófelületet. A szegélyeket azonos hangulatú anyagból építsük ki.

A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. A növények megválasztásánál vegyük figyelembe kertünk mikroklimatikus jellemzőit és próbáljuk úgy összeválogatni kertünk növényfajtaikat, hogy minden évszakban legyen valami dísz kertünknek. A burkolt felületek arányát igyekezzünk minél kisebbre csökkenteni. A kerti építmények, díszítő elemek, mint a kerti keres kút, vagy a pergola még hangulatossabbá tehetik természetes környezetünket, alkalmazzuk őket nyugodt szívvel.

Utcák

Az utca meghatározó fontosságú és jelentőségű egy település életében. Tervezésekor alkalmazkodjunk a már meglévő utcahálózathoz, építészeti elemekhez, környezeti adottságokhoz. Fontos a tiszta, egyenes vonalvezetésű utcára való törekvés, kialakításkor kerüljük a zezugos helyeket. Fényeslitke utcái rendkívül rendezettek, több utcaszakasznál gondozott, zöldsávok, kiültetett évelők, rózsák, örökzöldek jelennek meg, mely idilli hangulatot varázsol a településnek. A virágos, zöld, gondozott utcák nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek.

A különbözőfelületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) esztétikussá teszik az utcaképet. A járófelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk.

Nem javasolt a gépkocsi tárolásnak alárendelt utcafront és előkert kialakítása, hiszen jelentős burkolást igényelnek, így biológiailag inaktív, gyorsan felmelegedő felületek jönnek létre. További negatívum az ilyen felületek esetében, hogy a burkoláshoz használható – jellemzően beton alapanyagú – kövek nagy választéka miatt tarka, tagolt utcakép alakul ki.

A gépjárművek tárolását telken belül próbáljuk megoldani és az utcán a szükséges minimális számú gépkocsi bejárat kialakítani, a lehető legnagyobb zöldfelületek mellett.

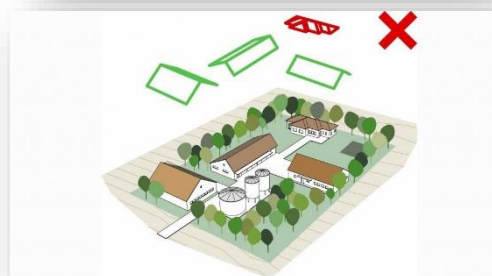
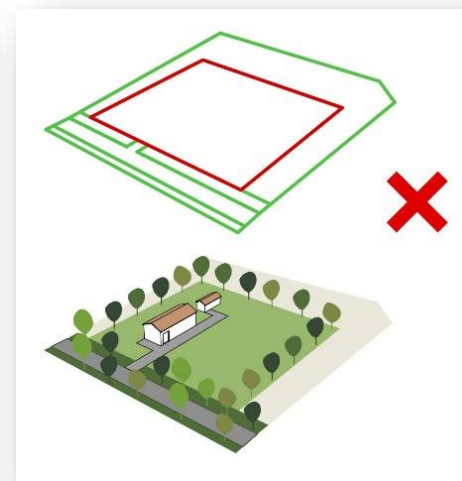
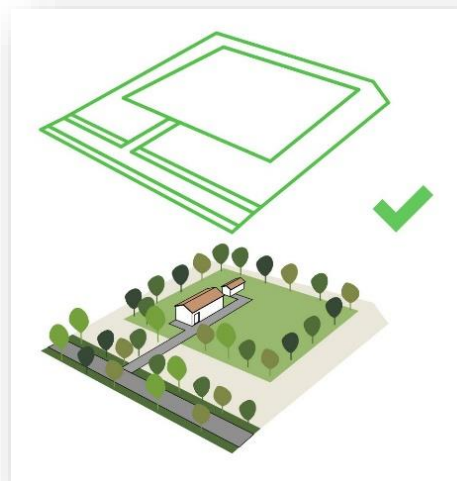
Ajánlás ipari, gazdasági területekhez

Telepítés

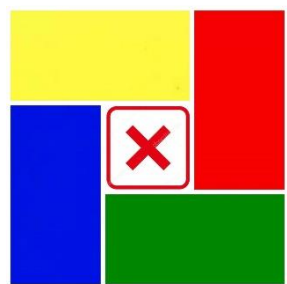
Az ipari, gazdasági létesítmények telepítésekor nehéz az igazodásról beszélni, mivel sokszor önálló objektumokként jelennek meg a tájba. Amennyiben például út menti területen kerülnek kialakításra ezek a létesítmények, igyekezzünk azokat közel egy síkba rendezni, az épület homlokzatát az utcafront felé pozícionálni. Természetesen, ha az adott technológia megengedi. Szabadonálló beépítési móddal helyezzük el az épületeket, nagyméretű előkerttel, lehetőleg telepszerű beépítési móddal.

Tetőhajlásszög, tetőforma

Jellemző ezekre a területekre a horizontális épületkialakítás, viszonylag alacsony hajlású tetőszerkezettel. A nyeregtetős - félnyeregtetős tetőforma javasolt, mely a funkcióhoz igazítottan nyeregtetős (oldal) szárnyakat is tartalmazhat. A túlságosan tördelt vagy manzárdtetős tetőforma azonban nem illeszkedik a tájképbe. Lehetőleg kerüljük a lapostetős épület kialakításokat.

Anyaghasználat, homlokzati színek

FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

ÉLÉNK SZÍNŰ
FÉMLEMEZ

VEGETÁCIÓ

KORCOLT
FÉMLEMEZ

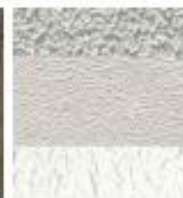
TRAPÉZLEMEZ

KERÁMIA
HULLÁMCSERÉP

FA

VAKOLAT

Az ipari, gazdasági területen lévő épületek többsége hagyományos építési anyagok felhasználásával épült, az új építésű épületekre már az acélvázszerkezet és a lemezfedés jellemző. Tájidegen színezés, burkolatok (pl.: neon sárga, neon zöld, rikító, élénk lila, kék színek) nem alkalmazhatóak. Az épületek színének megválasztásakor járjunk el körültekintően, próbáljunk semleges árnyalatokat választani, ezzel segítve a környezethez való illeszkedést.

Sötétzöld
RAL 6003

Patinazöld
RAL 6021

Antracitmetál
RAL 9007

Világosszürke
RAL 7044

Téglaavörös
RAL 8004

Barna
RAL 8017

Fekete
RAL 9005

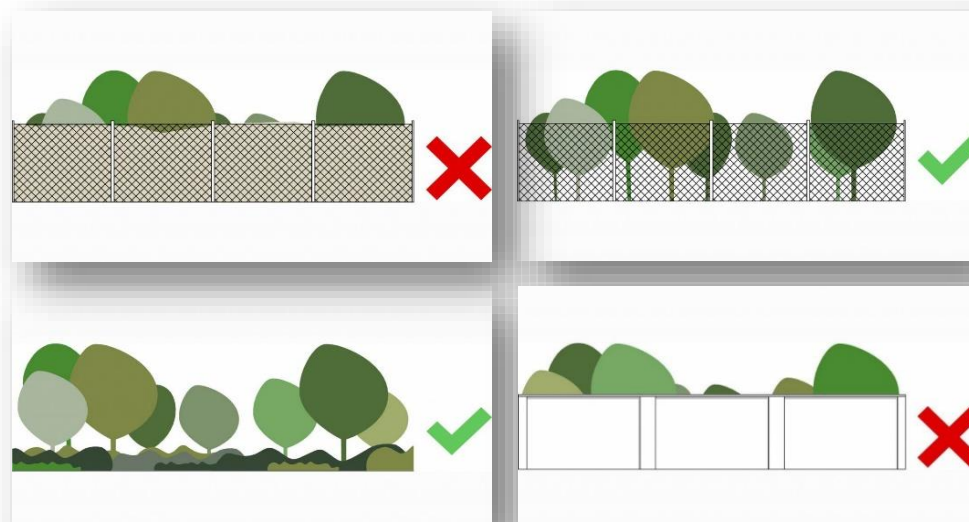
Ezüstmetál
RAL 9006

Antracitmetál
RAL 9007

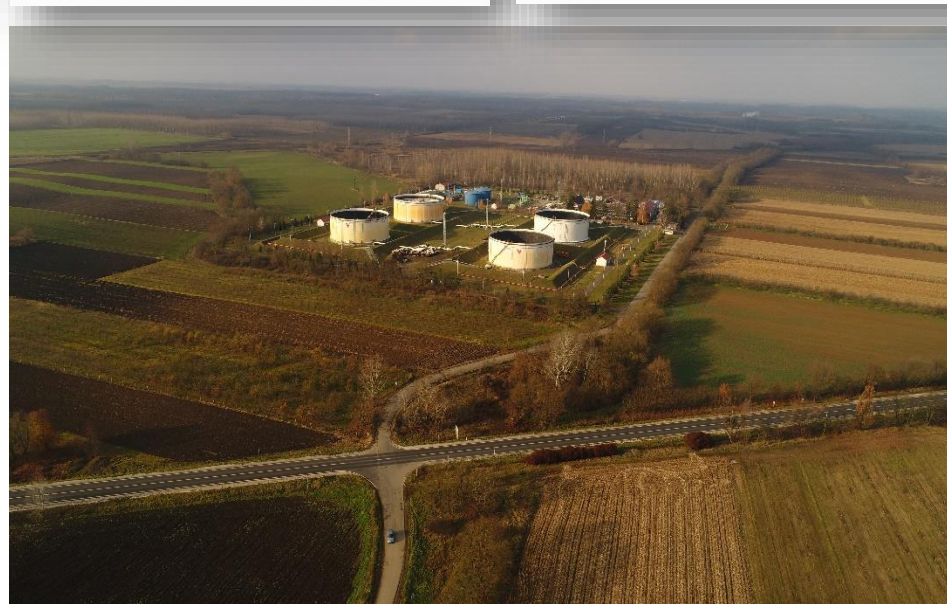
Kerítés

A külterületi ingatlanokon a kerítés szerepe az elkerítésen túl, az adott telek védelme a behatolók ellen. Kerítés építéskor elsődleges szempont legyen a tájba illesztés biztosítása. Válasszunk kevésbé tömör, átlátható megoldásokat, színben használjunk az épület homlokzatával harmonizáló, kevésbé hivalkodó árnyalatokat. Jó megoldás lehet a növényzetből kialakított kerítés is.

Környezetalakítás

Az ipari, gazdasági területeken gondoskodjunk megfelelő védősáv, vagy védőfasor kialakításáról, az objektum takarásáról. A védősáv tervezése során felmerülő fontos kérdés a védősáv alkotta növényfajok összetétele, szélessége, növények összetétele, tűrőképessége. Gondoskodni kell a növények megfelelő vízellátásáról, telepített öntözőrendszer vagy csöpögtető berendezések kialakításáról. Éppen ezért érdemes szakember segítségét kérni a területek zöldítésekor. Szenteljünk figyelmet a telephely környezetének megtervezésére. A parkos, zöld környezet megtöri a nagy burkolt felületű, sivár, üzemi jelleget. Fontos a telep fogadó övezetének kialakítása igényes térburkolatokkal, valamint fordítsunk figyelmet a reklámfeliratok, cégtáblák kialakítására. Ezáltal hiteles arculatot szerezhet az adott terület.

Ajánlás beépítésre nem szánt egyéb területekhez

Épületek elhelyezésénél elsődleges szempont a tájba illesztés legyen. Szabadonálló beépítési móddal helyezzük el az épületeket, lehetőleg ne tömbösített telepítési koncepcióval, ezáltal az épített környezet nem nyomja el a természeti táj szépségét. Az anyaghasználat során kizárólag természetes, tájba illő anyaghasználatot alkalmazunk, egyszerű építészeti tömegformálással. A területen jellemző természetes anyagú fedési móddal. Az épületek homlokzati képében a fehér, vagy a tájban hagyományosan alkalmazott világos színű homlokzati megjelenés az elvárás. Kerítés építéskor elsődleges szempont legyen a tájba illesztés biztosítása. Amennyiben épített kerítést szeretnénk alkalmazni, elsősorban természetes anyagokat használjunk. A kerítés síkjára merőleges átláthatóságot 50%-nál nagyobb mértékben ne korlátozzuk. Új kerítés létesítésénél részesítsük előnyben a „zöld” növényzetes kerítést, hiszen az élő fákból, vagy cserjékből alakított kerítés a legideálisabb erre a településrészre. Ajánlott a települési térség határán védelmi céllal erdőtelepítéseket végrehajtani. Az árterületek természetközeli területein ártéri gazdálkodás folytatható. Törekedni kell a kedvezőtlen termőhelyi adottságú szántók erdősítésére vagy gyepesítésére. A mezőgazdasági területeken fásításokat a meglévő fás növényzet (mezsgye, erdősáv, horhos) figyelembevételével hozzuk létre, úgy hogy azok zöldfolyosó-hálózatot alkossanak. A kedvezőtlen látványú felületek eltakarásáról (depónia, ipari üzem, major, állattartó telep) fásítással kell gondoskodni. A mezőgazdasági területeken áthaladó vagy azokkal vizuális kapcsolatban álló nyomvonalas létesítmények tájba illesztéséről tereprendezéssel és/vagy fás növények telepítésével tudunk gondoskodni. A mező-, erdőgazdálkodás során biztosítani kell a fenntartható használatot, a természetkímélő módszerek alkalmazását és a biológiai sokféleség védelmét. A gazdálkodást a talajfelszín, a felszíni és felszín alatti formakincs, a természetes élővilág maradandó károsodása, a védett élő szervezetek, életközösségek tömeges pusztulása, biológiai sokféleségük számottevő csökkenése nélkül kell végezni. Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, valamint a vegyi anyagok mérsékelt, természetkímélő használatával történhet. A vízfolyások, csatornák természetes és természet közeli állapotú partjait – a vizes élőhelyek védelme érdekében – meg kell őrizni. A vízépítési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni.

6

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA:

Épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

| 66

A népi hagyományokat kedvelőknek jó példával szolgálhat Fényeslitke egyik ékessége, a Tájház épülete. Az alkalmazott színek és anyagok, a tornác jelenléte a hagyományos népi építészetet tükrözi. A cseréppel fedett csonka kontytető, a fehér, letisztult homlokzat és vörös lábazatának kontrasztja teszi igazán emblematikussá az épületet. A homlokzaton enyhén kiugratott elemek különlegessé és egyedivé, míg az oromfalon látható két kis szellőző, (padláslyuk) pedig bájosan varázsolja azt. A Tájház portáján díszelgő gémeskutat, vágott téglaburkolaton tudjuk megközelíteni, az igazi élő múlt varázsa.

A Tájház környezetének kialakítása is jó példaként szolgálhat a településen élők számára. Fontos, hogy a kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen egymással. A vágott téglaburkolat, a gémeskút, és az igényesen kialakított filagória illeszkedik a tájház stílusához. A kerti építmények kialakítása során alkalmazott faanyagok és páchasznalat letisztulttá és barátságossá varázsolja mind a környezetüket, mind az általuk formált utcaképet.

A homlokzat környezetbe illeszkedő kialakítása, anyaghasználata, az építészeti megoldások összhatása a homlokzat tagolásának, kedvező színvilágával biztosítható úgy, hogy közben az épület funkcionális használatára is tekintettel van. Középületek esetében sem elfogadható a feltűnő, kirívó színek és anyagok használata. Fényeslitke Művelődési Háza jó példaként szolgálhat a település lakóinak. A barna és bézs homlokzati színezéséhez a pácolt faburkolatok szépen párosul. Ez a színkombináció melegséget és természetes hatást kelt, harmonizálva nyílászárók színével, ezt a színpárosítás lakóépületek esetében is javasolt. Magastetős épület fedésére ajánlott az égetett cserép használata, mely vörös színben bármely épületen jól mutat.

A természetes és egymással harmóniában lévő anyaghasználat kiemelkedő példáját figyelhetjük meg ezen a felújított családi házon. A sötét és világos színek variációja játékosá teszi az épületet. Az alkalmazott anyagok habár egyszerűek, de egységes képet alkotnak.

A telekhatáron elhelyezett áttört fakerítés, formavilágával és alkalmazott színhasználatával hozzájárul az utca ápoltsághoz, gondozott arculatához.

A képen látható épület modern, mégsem hivalkodó. Az épület külső megjelenésével kapcsolatban rendszeresen elhangzó alapfogalom a harmónia. Ez a formákra, és a színekre együttesen vonatkozó igény. A pasztell színű homlokzat, és az alkalmazott téglaburkolat kellemes összhangját a markánsan sötét tető teszi karakteressé. A tetőfedés színe kontrasztos a homlokzat színével, mégis összhangot sugall. A színharmóniára főleg a cseréphez kapcsolódó kiegészítő elemek, illetve a tetőfedéshez közvetlenül kapcsolódó szerkezetek esetében célszerű törekednünk.

Még közelebb érezhetjük magunka a természethez, ha kerti tavat alakítunk ki a kertünkbe. A Kossuth utca egyik lakóépületének előkertjében, gyönyörű oázisként ékeskedik ez a tavacska. Nem csak szép látvány, hanem rendkívül kedvezően hat a mikroklímára. Kialakításánál csak a fantázia szab határt, bármilyen stílusú kertbe jól illeszkedik. A kerti tavak ökoszisztémája nagyon változatos, minden évszakban gyönyörű, és mindig más arcát mutatja.

A település fő utcáján, a Kossuth utcán látható ez a díszes, áttört kialakítású kerítés. Téglából kirakott oszlopokból áll, mely a lakóépület lábuzatán is visszaköszön. A fekete kovácsoltvas kerítésbetét igényesen kialakított, és összhangban van a modern családi ház karakterével. Az épületen és a kerítésen egyaránt megjelenő anyagok, színek és formák pozitív összképet teremtenek, kedvezően befolyásolva az utcaképbe való megjelenést.

Különleges élmény, kellemes időtöltés a családdal a teraszon üldögelni, azonban nem kívánjuk mindezt járókelők szeme láttára tenni. Az oldalkertbe épített fedett teraszrész az utcáról közvetlen belátást eredményez, azonban az épületrészt takaró ponyvával, hálózattal, tájidegen anyagokkal való fedése, netán befalazása helyett, a fa pergola, vagy apácarács használata a javasolt. Esztétikus hatást kelt, természetközeli, mégis intim környezetet alakíthatunk ki. Véd a széles időjárástól, a nagy nyári forróság idején pedig árnyékoló hatását is élvezhetik a tulajdonosok. Futónövényekkel még díszesebbé, hangulatosabbá válhat, beleolvadva a kert környezetébe.

Modern családi ház, Fényeslitke főutcáján. Visszafogott szín, és egyszerű anyaghasználat jellemzi, mely összhangban áll a kerítéssel is. A homlokzatokon függőlegesen végig futó vágott téglaburkolat, valamint az ablakok boltíves kialakítása egyedivé, rusztikussá varázsolják az épületet.

Családi ház a kertvárosias lakóterületről, egy korábbi időszakból. Kellemes meleg színek, finom kontrasztok jellemzik ezt az épületet. Jellegzetes erkélyes kialakítású, mely egyszerű fa deszkázatával természetesnek hat.

A Kossuth utca és Ady Endre utca teresedésén egy hangulatos játszótér található, egyedi mintázatú burkolattal, díszkúttal, melyet gondozott zöldfelület és szemrevaló virágágyások ékesítik.

A Kossuth utcai lakóház előtti közterület gondozott megjelenésével jó példaként szolgálhat a település számára. Rendkívül rendezett, a kiültetett évelőivel az egész utcaszakaszbán idilli hangulatot varázsol. A település barátságosabbá tétele érdekében igyekezzünk utcáinkat - a beláthatóság figyelembevételével - több kertészeti elemmel és utcabútorral díszíteni, mint a képen látható zöld utcai pad, mely a kerítés színével összhangban bájos utcaképet eredményez.

Kitekintés - néhány jó példa helyben alkalmazható sajátos épületre, építészeti részletre

| 74

Jelen munkarészben olyan épületekre, épületrészekre láthatunk jó példákat, melyek a település jövőképeinek kialakítása során lehetnek meghatározóak.

Fényeslitke településen a népi építészet hagyományaihoz fűződő erős kötelék a mérvadó.

Mai igényeinkhez mérten azonban lehetőség nyílik olyan építészeti alkotás megteremtésére, mely a tradicionális értékek mellett a modernizációt is magában hordozza.

Fontos, hogy új házunk tervezésekor vegyük figyelembe környezetünket. Figyeljünk a telkünket körülvevő lakóépületek magasságra, tetőformájára, telepítésére. Azonos magasság, formavilág megtartása mellett alkalmazhatunk olyan modern épületmegoldásokat, melyek friss, kortárs külsővel ruházzák fel épületünket.

Jelen épületen alkalmazott homlokzati anyagok, a kert felé néző hátsóterasz és az egyedi homlokzatkialakítás jó példaként szolgálhat a kettős építészeti értékek kedvelői számára.

Fényeslitke település bizonyos részein van lehetőség a mai kortárs, modern építészeti elemeivel felruházott lakóépületek elhelyezésére. A település több utcáján főként nyeregtetős lakóépületek vannak jelen. A meglévő épületek tömegéhez igazodva új (vagy felújítani kívánt) lakóházunkat modern köntösben is megvalósíthatjuk. Jelen épületek fehér homlokzati letisztultsága, az utcafront felé kialakított zárt, erős karakter egyfajta védelmet képez az itt lakók számára. E családi ház jó példaként szolgálhat a modern építészeti értékek kedvelői számára.

A meleg tónusú kőburkolat és a fehérre vakolt oromfal párosítása valamint a két felület aránya első látásra harmonikus összhatást kelt. Ezt erősíti, hogy a kőburkolat nem csempeszerűen ragasztott, ezért az élek és sarkok nem jelentenek esztétikailag kérdéses, megoldhatatlan gócponot. Az ablak feletti fa áthidaló látványa is megnyugtató a szemnek: szinte érezzük a kövek erőjátékát, a szerkezet logikáját. Az egyszerű tömegformálású ház eleganciáját a természetes anyagok és színek összhangja mellett a nyílászárók jól megválasztott helyzete és a könnyed erkélykorlát is fokozza.

Modern hatást kelt az ablaknyílásba kihajtogatható fa külső spaletta. Az egyszerűség nemessé tesz!

A kevésbé módos, de igényes anyaghasználatú vidéki villaépítészetet idéző épületen szembeűnő a gondos részletképzés: a falazott (nem lapka) téglapárkányok, a lábazat, az ablak körűli vakolatugrások és a kovácsolt korlátok. A látszó faszerkezetű, falazott pillérekre támaszkodó tornác biztosítja többek között a különbejártú garázból való átközlekedést a fő épülettömegbe.

Jelen épületeken alkalmazott homlokzati anyagok, az oldaltornác megjelenése, és az egyedi homlokzatkialakítás jó példaként szolgálhat a kettős építészeti értékek kedvelői számára.

A település arculatának kialakításában nagy szerepe van az utcák megjelenésének, küllemének is. Az utcaképet nagymértékben meghatározza a hirdetőtáblák, reklámfelületek megjelenésének módja. Olyan dolgokat hirdetünk, amikben lehetőséget látunk, ha mások is támogatnak. Értékeinket hirdetjük, a kihelyezett reklámtábla mesél rólunk, ízlésvilágunkat is tükrözi, így érdemes ezt úgy elhelyezni, hogy ne környezetszennyezésnek élje meg a járókelő, ami mellett igyekszik eltekinteni, hanem egy igényes és jóízű hirdetőt sejtessen mögötte, akihez érdemes lehet fordulni. Persze fontos a könnyen érthetőség és figyelemfelkeltés, de egy szolidabb színvilágú, jó grafikát is észrevesz és elolvas az, akinek tényleg szüksége van a hirdetett szolgáltatásra. A település központi részein a reklámhordozók kihelyezésekor törekedjünk arra, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, színeihez. Az egységesen megtervezett tájékoztató táblák a település arculatának pozitív megjelenését segítik. Az egyedien kialakított, faragott faoszlopokon, kovácsoltvasból készült hirdetőtáblák, üdvözlőtáblák gazdagítják a településképet. A középkorban a cégek mindig az épületek egy adott homlokzati részén, adott magasságban helyezkedtek el, így az emberek könnyen el tudtak igazodni a kínáló szolgáltatások özönében, mert tudták hova tekintsenek. Az igényes, rendezett utcaképhez hozzátartozik az is, hogy hogyan jelennek meg a különböző feliratok, jelzések az épületek homlokzatán. A legfontosabb szempont, hogy a felirat betűszíne harmonizáljon a homlokzat színével.

Az épületeken megjelenő műszaki berendezések (parabola antenna, légkondicionáló berendezések, napelem, napkollektor) nagyban befolyásolják az utca képét. Az épületek rossz homlokzati szögébe történő elhelyezésével az egész épületünk megjelenését eltorzíthatjuk. A műszaki berendezések utcafronton, illetve homlokzaton való elhelyezését kerülni kell, helyette válaszukat kevésbé frekventált helyet, ahol kevésbé zavaró a látványuk. Légkondicionáló berendezések elhelyezésére alkalmas lehet az erkély belső fala. Az alternatív energiaforrások használata igen pozitív és támogatandó, azonban ügyeljünk arra, hogy a napelemek lehetőleg egységes felületet képezzenek, ne foltszerűen telepítsük őket. A napelemek tartószerkezetét lehetőség szerint a tetőcserép színével harmonizálva valósítsuk meg.

Alumínium helyett szebb összképet mutat egy egységesebb, egyszerű szerkezetű fafelület kialakítású, vagy kerámiából készült házszám-tábla. Az egyedi készítésű utcanévtáblák az ott lakók egyfajta önkifejezési eszközeként is szolgálnak.

2013-óta Fényeslitke Község Önkormányzatának Képviselő-testülete „Virágos udvar, példás porta” elismerő címet alapított a település esztétikus képének kialakítása, kulturált lakókörnyezetének fejlesztése céljából, a zöldfelületek bővítése, gondozása érdekében. Az elismerés formája a „Virágos udvar, példás porta” feliratú, falra szerelhető kerámia tábla, melyet az elismerő címmel érintett lakóingatlanok közterület felé eső homlokzatára kell rögzíteni.

IMPRESSZUM

FÉNYESLITKE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

<http://www.fenyesslitke.hu/>

4621 Fényesslitke, Kossuth u. 96.

Telefon: 06-45-447-011

onkormanyzat@fenyesslitke.hu

fenyesslitke.ph@gmail.com

Polgármester: Mártha Mihály Tibor

Főpítész: Marosán Andrea okl. településmérnök

SZERKESZTETTE: Varga-Magi Boglárka okl. településmérnök

Marosán Andrea közreműködésével

SZÖVEG, FOTÓ: Varga-Magi Boglárka, Internet

ÁBRÁK: Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti És Informatikai Nonprofit Kft.

DRÓN FOTÓK: <https://skyman.hu/>

Készült Magyarország kormánya megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

FÉNYESLITKE, 2017.

Felhasznált források:

Magyarszéphegy településképi arculati mintakézikönyv

Építészeti útmutató ábrái, részletfotók: Lechner Tudásközpont

Fényeslitke község településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat jóváhagyott és alátámasztó munkarészei

Bakajsa András (2013): *Fényeslitke története*. Örökségünk Könyvkiadó Kft., Nyíregyháza

Entz Géza (1987): *Szabolcs-Szatmár megye műemlékei I-II*. Akadémia Kiadó, Budapest

Filepné Dr. Nagy Éva (1998): *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Kézikönyve*. CEBA Kiadó, Budapest

Nagy Béla (2005): *A település, az épített világ*. B+V Könyv- és Lapkiadó Kft., Budapest

http://muemlekem.hu/muemlek?helyseg_nev=F%E9nyeslitke

<https://magyarcimerek.hu/805-fenyesslitke>

<http://epiteszforum.hu/a-magyar-falu-epiteszeti-hagyomanya-istvanfi-gyula-muegyetemi-professzor-ropirata>

<http://mapire.eu/hu/map/firstsurvey/?layers=osm%2C1%2C73&bbox=-140033.33730506012%2C5425788.679466668%2C3201182.0430965642%2C6844459.924439539>

<https://szoborkereso.hu/?telepuless=F%C3%A9nyesslitke>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A9nyesslitke>

<http://www.fenyesslitke.hu/index.php/trt-modositas-2017>

http://irinyiek.extra.hu/irinyi_foldrajz_fenyesslitke.html

<http://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/termeszetvedelem/oldal/natura-2000>

<http://www.magyarorszag-terkep.hu/>

